

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

Год выдання 36-ы
№ 9 [2266]
30 студзеня 1968 г.
АУТОРАК
Цана 4 кап.

СОРАК гадоў назад Ільф і Пятроў мудра заўважылі, што пешаходу трэба любіць, што пешаходы складаюць большую частку чалавечтва, мала таго — лепшую яго частку. Пешаходы стварылі свет. Гэта яны пабудавалі гарады, правялі каналізацыю і водарывод, забрукавалі вуліцы... Гэта яны расфармавалі культуру па ўсім свеце, вынайшлі кінгадражыванне і порак, уявілі ва ўжытак беспечную брытану... І калі ўсё было гатова, калі родная планета прыняла такі прыстойны выгляд, паявіліся аўтамабілісты. Трэба заўважыць, што аўтамабілі таксама быў вынайшчаны пешаходамі. Але аўтамабілісты неж пра гэта адразу забыліся. Вуліцы, створаныя пешаходамі, перайшлі ва ўладу аўтамабілістаў... І пешаходы сталі пахлава ціснуцца да сцен дамоў...

Я цяту гэта радкі са славага «Залатога цяліцы» Анатолю Яўгенавічу Андрэву, міністру аўтатранспарту БССР.
— Сатырыкі трохі згусцілі фарбы, — сміецца Анатолю Яўгенавічу, — ва ўсім разе ў нас час малюнак перамяняецца. Хоць аўтамабілі з таго часу стала «трошкі» больш, пахлівы выраз не сходзіць з таго часу з твару аўтамабілістаў. Што датычыць пешаходаў, дык яны даўно прытрымліваюцца наступальнай тактыкі. Скажам, перабягаюць вуліцу перад самым носам машыны. Або, паглядзіце, як бяспешна штурчваюць дзверы аўтобусаў...
— Паштурмуеш, калі іншага выйсця не застаецца, — заўважаю я.

Гутарка наша пачалася ў жартулівым тоне, але апошняе маё слова згаляе усмешку з твару міністра.
— Так, гэта пакуль што праблема з праблема ва ўсіх нашых буйных гарадах, — гаворыць Анатолю Яўгенавічу.
— Мала машын...
— Каб толькі з-за гэтага... У Мінску, скажам, на лінію штодзённа выходзіць 400 аўтобусаў. Яны перавозіць за дзень 400 тысяч пасажыраў. (Яшчэ столькі ж перавозіць трамваем і тралейбусам). Але паглядзіце, што атрымліваецца. Інтенсіўна транспарт ажуржаны фактычна толькі з сямі да дзесяці раўніц і з семнаццаці да дзевятнаццаці вечара. На гэтыя чатыры гадзіны

У ПРЭЗІДЫУМЕ ВЯРХОўНАГА САВЕТА БССР

26 студзеня 1968 года Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР С. О. Прытыцкі ўручыў ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга таксама ўручан пісьменніку П. Е. Панчанку, узнагароджанаму за заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і ў сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння. Ад імя ўзнагароджаных І. П. Шамякіна горада падзякаваў Камуністычнай партыі і Саветаму ўраду за высокую ацэнку іх скромных за-

слуг і за тэніў, што пісьменнікі прыкладуць усе свае сілы і ведаў, каб апраўдаць аказанае ім высокае давер'е.

С. О. Прытыцкі ад імя Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларускай ССР, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і ўрада рэспублікі пачаў павітанаванне з атрымліваю высокіх урадавых узнагарод і пажадаў ім далейшых творчых поспехаў.

БЕЛТА.

У САЮЗЕ ПІСЬМЕНнікаў БССР

26 студзеня адбылося чарговае пасяджэнне прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі.
Старшнікам камітэта па прэмію ў члены Саюза пісьменнікаў, у склад якой увайшлі: І. Мележ (старшыня), В. Вітка, Н. Гілевіч (намеснік старшыні), А. Вярцінскі (секратар), М. Абрамчык, А. Бачыла, К. Губарэвіч, У. Калеснік, Н. Кіслік, А. Кулакоўскі, М. Лынькоў, А. Пысін, Б. Сачанка, Я. Скрыган, М. Стральцоў, У. Шахавец, Р. Шкராба.
Зацверджана таксама раздзяленне сёлета «Дня паэзіі» ў складзе: А. Русеўкі (галоўны рэдактар), А. Вярцінскі, Хв. Жычка (зкл. аддзяленні), А. Бачыла, А. Валюгін, В. Зуёнак, Е. Лось.
Секратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Шамякін

расказаў аб пасяджэнні Савета па Беларускай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў ССР, якое нядаўна адбылося ў Маскве. Ішла гутарка таксама аб планах работы праўлення і прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі на бліжэйшы час, аб удзеле літаратараў у нарадзе творчай моладзі рэспублікі, якую мяркуе правесці ў гэтым годзе ЦК ЛКСМБ.

Члены прэзідыума сардэчна павітанавалі пісьменніка І. Новікава з п'яцідзятгоддзем.

На пасяджэнні былі створаны камітэты па літаратурнай спадчыне А. Макаравіча (у камітэце ўвайшлі Д. Бугаёў-старшыня, Я. Усікаў, М. Яфімава) і С. Сельверстава (А. Міронаў-старшыня, Д. Кавалеў, Д. Осін, М. Васкоўская).

З выпадка 50-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Берліне была арганізавана Сусветная фотавыстава «Аб шчасці людзей». З 23 тысяч прысланых фатаграфій было адобрана для экспанавання 770 работ з 71 краіны.

Прынялі ўдзел у гэтай выставцы і Беларускія фотамастры. Работа фотаматара Георгія Меішыкава «Бачка і дачка» узнагароджана ганаровым прызам Таварыства германа-савецкай дружбы.

ДЗЕНЬ СЕННЯШНІ, ДЗЕНЬ ЗАЎТРАШНІ

Паўнакроўным культурным жыццём жыве ардэнаўская Віцебшчына. Новых творчых поспехаў дабіваецца самадзейнасць. Народаюцца новыя калектывы, запальваюць свае «агеньчыкі» новыя дамы і палаты культуры. І ўсё гэта ідзе пошук новага. Пошук, акрылены 50-годдзем Кастрычніцкай і падрыхтоўкай да паўвековага юбілея Савецкай Беларусі.

М. ШМАТКОУ, намеснік начальніка Віцебскага абласнога ўпраўлення культуры

самадзейнасці, выстаўкі прыватнага мастацтва. Заклучыць планка лепшых твораў народных умельцаў абудзецца ў Віцебску. Рагорнута вялікая работа

Палац культуры нафтавікоў у Наваполацку — адна з самых маладых культурна-адукацыйных устаноў абласці. Але пра творчыя дасягненні яго калектываў мастацкай самадзейнасці, пра работу Палаца можна гаварыць без сідкаў на «ўзросце». Вялікі тэатралізаваны паказ, з якім выступілі новаполацкія аматары ў дні мінулагадня фестывалю самадзейнасці, усёды ўспрымаўся з захапленнем. Шкава працоўны калектывы мастацкай самадзейнасці Палаца і зараз. Яны ўжо далі некалькі новых канцэртаў па прадпрыемствах і ў арганізацыях горада, дапамагалі аформіць будынак клуба, правялі заняткі з мастацкай самадзейнасцю пачатка «Маладая гвардыя».

па ашыццеленню гэтай настанова.

У абласным ДOME народнай творчасці адбыліся творчыя размовы з мастацкімі кіраўнікамі сельскіх самадзейных калектываў, падарыла вялікая група кансультаў для дапамогі ім. У бліжэйшы час выйдзе зборнік твораў кампазітараў і паэтаў Віцебшчыны, што паспрыяе абнаўленню праграм аматарскіх калектываў.

Зараз наваполацкая рытуецца новы тэатралізаваны паказ «Жыццё і красавіца, мая Беларусь». Уздольнікі тэатралізацыі студыі разам з кіраўніком Пятром Боікам ішчэ сцэнарый. Танцавальны калектыв развучае нацыянальныя танцы. Абнаўляюць развучае хор хлопчыкаў і дзяўчынаў, духавы і эстрадны аркестры. Дзень рэпетыцый у студыі мастацкага слова і дыржавым калектываў.

Калектыв Палаца культуры нафтавікоў першым у Віцебскай вобласці распачаваў і прыняў абавязальнасць у гонар 50-годдзя Савецкай улады ў Беларусі. Работнікі Палаца (а пры ім між іншым працую металічны кабінет) правялі ўжо семінар культурна-адукацыйнага прыдмыслова, прысвечаны падрыхтоўцы да юбілея рэспублікі. Рыхтуюцца чыкі тэматычных, у пераважнай большасці, тэатралізаваўных вечараў «Мая рэспубліка сустрачае юбілей». У іх прымуць удзел ветэраны рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, былія партызаны, героі працы. Раз у квартал будзе выходзіць вусны часопіс «Агіт новай пяцігодкі». Для моладзі, якая жыве ў рабочых і інтэлектуальных частках, будуць праведзены два конкурсы: «50 гадоў Беларусі» — для мастакоў і фатаграфіі і «Архітэктурныя беларускага народа» — для вышывальшчыц. Па цэхах завода пачынае шэсце фестывалю самадзейнага мастацтва пад дэвізам «Героі не паміраюць».

Думаю, што мільяны з такім становішчам нешта. Трэба прымаць нейкія меры.

Дзейнасць рытуецца і да юбілея рэспублікі і іншыя, ужо вядомыя і новыя культурна-адукацыйныя ўстановы. Усе яны хочучь сустрэць свата роднай Беларусі выдатнымі творчымі дасягненнямі.

Мэтагодна было б пры Рэспубліканскім ДOME народнай творчасці стварыць спецыяльную мастацкую групу, якая займалася б касцюмамі. У кантанце з этнографамі, фалькларыстамі, гісторыкамі можна было б вызначыць традыцыі той або іншай мясцовасці — і шпіль касцюмы аднаведна з ім. Мне здаецца, што гэтыя пытанні павінны турбаваць і Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. Іх слова тут было б годна...

Зразумела, што працэс у развіцці самадзейнага мастацтва многа і аб усё ў артыкуле сказаць немагчыма. Але па-ранейшаму праблемай павінна заставацца нацыянальна-рэспубліканская самадзейнасць калектываў па ўсіх жанрах, асабліва ж музыкантаў. Выпускніку музычных вучылішчаў мы накіроўваем у музычныя школы і металічныя цэнтры — гарадскія і раённыя дамы культуры. На ўскёж яны, па сутнасці, не трапляюць. Каб, нарэшце, ліквідаваць гэты год, нашай вобласці патрабна яшчэ адно музычнае вучылішча. Гэтага патрабуе само жыццё, размах самадзейнай творчасці працоўных.

Амаль поўнацэнна абнаўляе свой рэпертуар ансамбль «Колас». Заслужаны дзеяч культуры рэспублікі О. Партноў рыхтуе народны беларускі танец «Таўкачыкі», партызанскую сімваліку і маладзёжныя танцы.

У Талачынскім раёне да 50-годдзя БССР выразылі прывесці творчыя справядзачы мастацкай самадзейнасці ўсіх калгасаў, саўгасаў, шпал і прадпрыемстваў на сцэне раённага Дома культуры. Ужо створаны арганітэт, зацверджаны графік выступленняў калектываў. Падобныя творчыя справядзачы самадзейнасці рыхтуюцца прывесці і ў Сенненскім раёне. А ў Полацкім раёне праходзіць ужо абменныя канцэрты пад дэвізам «Беларусі Савецкай». Аршанцы ж арганізавалі эсафету «Табе, слаўны юбілей Савецкай Беларусі».

Метагодна было б пры Рэспубліканскім ДOME народнай творчасці стварыць спецыяльную мастацкую групу, якая займалася б касцюмамі. У кантанце з этнографамі, фалькларыстамі, гісторыкамі можна было б вызначыць традыцыі той або іншай мясцовасці — і шпіль касцюмы аднаведна з ім. Мне здаецца, што гэтыя пытанні павінны турбаваць і Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. Іх слова тут было б годна...

Такія задумкі рэалізуюць ашыццелыя рэдакцыя ў сёлетнім зборніку. Час прысвечвае ў іх красавіцу трэба здаць зборнік і выдаваць. Таму рэдакцыя прасіць усіх, хто жадае выступіць у альманаху, хутчэй здаваць свае творы і матэрыялы.

Амаль поўнацэнна абнаўляе свой рэпертуар ансамбль «Колас». Заслужаны дзеяч культуры рэспублікі О. Партноў рыхтуе народны беларускі танец «Таўкачыкі», партызанскую сімваліку і маладзёжныя танцы.

У Талачынскім раёне да 50-годдзя БССР выразылі прывесці творчыя справядзачы мастацкай самадзейнасці ўсіх калгасаў, саўгасаў, шпал і прадпрыемстваў на сцэне раённага Дома культуры. Ужо створаны арганітэт, зацверджаны графік выступленняў калектываў. Падобныя творчыя справядзачы самадзейнасці рыхтуюцца прывесці і ў Сенненскім раёне. А ў Полацкім раёне праходзіць ужо абменныя канцэрты пад дэвізам «Беларусі Савецкай». Аршанцы ж арганізавалі эсафету «Табе, слаўны юбілей Савецкай Беларусі».

«Дзень паэзіі-1968»

Сёлета, як і ў мінулыя гады, чытаць атрымліваю чарговы беларускі «Дзень паэзіі». Зацверджана раздзяленне зборніка. Пачаты ўжо збор твораў і матэрыялаў, вызначаны і некаторыя арганізатары ініцыятывы. Пра тое, якім малае быць сёлетні зборнік, пра падрыхтоўку яго расказаў карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» галоўны рэдактар «Дня паэзіі-1968» Аляксей Русеўскі.

Сёлетні зборнік, сназаў ён, выйдзе напярэдні 50-годдзя Савецкай Беларусі. Ічы хочам, каб ён быў звязаны з гэтай выдатнай датай, каб у ім былі творы высокага грамадзянскага гучання, творы, пазначаныя сапраўдным майстэрствам.

Нам хочацца шырока і разнабакова паназаць гістарычны шлях і сучасны стан, абсягі і далейшыя беларуская паэзія, яе сувязі з іншымі часткамі культуры, з чытачамі, з мастацтвам, з чытачамі, з месцамі і часамі свайго народна і народна-братня рэспублікі.

Мабчы, будуць у нізе і пераплады твораў паэтаў розных народаў свету — гэта пашырыць гарызонты зборніка.

Мы мяркуем, што сёлетні зборнік не будзе традыцыйным выданнем тыпу «Дзень паэзіі», а хутчэй, па прыкладу некаторых рэспублік, літаратурным альманахам, у які ўвойдуць паэтычныя творы і разнастайныя матэрыялы па беларускай паэзіі — артыкулы, публікацыі, водгукі, нататкі, успаміны, фатаграфіі. Таму, мажліва, сёлетні зборнік будзе мець іншую назву.

Гумарыстычныя вершы, пародыі, эпіграмы, а таксама сфарміраваны мастацкі будучы аб'яднаны адною назвай — «50 гадоў на беларускім Парнасе».

Асноўную частку ці раздзел зборніка, як заўсёды, зоймуць новыя творы нашых паэтаў. Хацелася б, каб у гэтым раздзеле былі і творы,

Творы, пародыі, эпіграмы, а таксама сфарміраваны мастацкі будучы аб'яднаны адною назвай — «50 гадоў на беларускім Парнасе».

Асноўную частку ці раздзел зборніка, як заўсёды, зоймуць новыя творы нашых паэтаў. Хацелася б, каб у гэтым раздзеле былі і творы,

Творы, пародыі, эпіграмы, а таксама сфарміраваны мастацкі будучы аб'яднаны адною назвай — «50 гадоў на беларускім Парнасе».

Асноўную частку ці раздзел зборніка, як заўсёды, зоймуць новыя творы нашых паэтаў. Хацелася б, каб у гэтым раздзеле былі і творы,

Творы, пародыі, эпіграмы, а таксама сфарміраваны мастацкі будучы аб'яднаны адною назвай — «50 гадоў на беларускім Парнасе».

Асноўную частку ці раздзел зборніка, як заўсёды, зоймуць новыя творы нашых паэтаў. Хацелася б, каб у гэтым раздзеле былі і творы,

Творы, пародыі, эпіграмы, а таксама сфарміраваны мастацкі будучы аб'яднаны адною назвай — «50 гадоў на беларускім Парнасе».

Нашы Інтэрв'ю

На дарогах ідуць машыны

На пытанні карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» адказвае міністр аўтатранспарту БССР А. Я. Андрэев

(з двеццаці!) прыходзіцца сорака працэнтаў усіх перавозак пасажыраў.

— Асабліва цяжка стаяць у апошні час...
— Распачну, чаму. Каб некалькі рэзэрвуаў час «лічыць» у мінулым годзе гарадскі Савет рашыў працягнуць работу на прадпрыемствах і ва ўстаноў горада. Ездзіць на работу стала лягчэй. У сувязі ж з пераходам на п'яцідзённую гэты графік паламанаў. Зноў амаль паўсягодна рабочы дзень пачынаецца ў адзін і той жа час. Але гарадскія ўлады аб'явілі зноў заняцца гэтым пытаннем.
— Але ж, вядома, гэта толькі некая частка праблемы?
— Вядома. Есць больш-менш прычыны нездавальняючага абслугоўвання населення тэлекабілямі і трамваямі.
Анатоль Яўгенавіч гаворыць, што ў яго на гэты конт ёсць асабістая думка. Згодна з ёй, нармальнай рабоце транспарту вельмі перашкаджае існуючая сістэма планіроўкі, забудовы гарадоў, Мінска ў першую чаргу.

— Калі гаварыць шырока, — заўважае міністр, — дык я супраць захаплення будаўніцтвам гарадскіх мікрараёнаў. Ва ўсім разе, шэблоні ў гэтай справе вельмі шкодна. А то пабудавалі ў Маскве «Віліжкі Чаромухіні» — і пайшло, што ні горада, то свае «Чаромухіні». Трэба ці не трэба. Мне здаецца, што ў Мінску таксама вельмі захапілі стварэннем мікрараёнаў, хоць у самым горадзе кожны хочаць месца для будаўніцтва — яшчэ і цэлыя кварталы драўляных дамоў, на месцы якіх можна будаваць і будаваць. Гэта б танней абшчыцца, ды і горад быў бы больш кампактны. А што атрымалася? Цэлыя кварталы частка населення жыве на вялікай адлегласці ад месца работы.

Анатоль Яўгенавіч гаворыць, што да таго ж яшчэ і пад'язныя шляхі да мікрараёнаў пакідаюць жадаць, лепшага.
— Атрымалася так, спачатку пабудавалі дамы, потым засялілі іх, а ўжо ў апошнюю чаргу пачалі думаць пра дарогі, прапункцыя праводзі і г. д. І сёння яшчэ, скажам, на дарозе ў мікрараён па Харкаўскай лі шлагбаум на чыгуначным пераездзе па некалькі разоў у дзень простаюць дзясці аўтобусаў.
Міністр прыводзіць яшчэ многа, на яго думку, аб'ектыўных прычын, што перашкаджаюць нармальнай рабоце пасажырскага транспарту. У Мінску амаль усё аўтобусы і тралейбусы выходзяць на галоўную магістраль горада — праспект Імя Леніна. Яна не ў сілах «пераверыць» столькі машын. Сярэдняя хуткасць аўтобусаў, напрыклад, усёго 14—15 кіламетраў у гадзіну, калі нармальна павіна складаць адзін-два кіламетры.

— Я заўважаю, што усё гэта, так сказаць, аб'ектыўныя прычыны... Ну, а суб'ектыўныя — тыя, што залежаць усё ж такі ад самых аўтамабілістаў? Як, напрыклад, распачуваць такі факт — стаіць на прыпынку дзясціх, патнаццаць, двадцяткі мінут — ніводнага аўтобуса. А потым адзіны за адным...
— Згодна, такое здарэцца. Чаму? У нас, на жаль, яшчэ не мададана, як след, апэратыўная служба кіравання транспартам, бракуе сучасных сродкаў сувязі. Цэнтральны дыспетчарскі пункт у Мінску, напрыклад, звязаны з лініямі, па сутнасці, толькі тэлефонам. А між тым, у многіх буйных гарадах нашай краіны і свету на службу пасажырскаму транспарту даўно мабілізавана самая сучасная электронная апаратура. Там дыспетчары дакладна да мінуты ведаюць, дзе ў той ці іншы момант знаходзіцца кожная машына. Але таму сказаць, што паказанню саюзнага ўрада зараз шырока распачаць выраб спецыяльнай апаратуры для апэратыўнай рэгуляцыі руху транспарту.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

3 ВЫСТАУКІ «НА ВАРЦЕ МІРУ»

Ул. САМАЧЭРНАУ Серыя «На заставе» (Лінагрэворы)

АД ЦК КП БЕЛАРУСІ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОўНАГА САВЕТА БССР І САВЕТА МІНІСТРАў БССР

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета і Савет Міністраў БССР з глыбокім жалем паведамляюць, што 28 студзеня 1968 года пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр Міхал Васільевіч Дарашэвіч, кандыдат у члены ЦК КП Беларусі, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, заслужаны дзеяч навук і тэхнікі БССР, міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР.

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР, Савет Міністраў Беларускай ССР.

ФІЛЬМ «Тысяча вокнаў» паставіў на студыі «Беларусьфільм» рэжысёр А. Спешнёў па ўласным сцэнарыі. Увогуле гэта карціна не варты была б шырокай гаворкі — на мой погляд, стужка відэаочна слабая, калі б яна не выдзяляла пэўнага тэндэнцыі ў сучасным кінамастацтве. Толькі таму і ўзнікае патрэба пагаварыць пра гэты фільм больш падрабязна.

У фільме ёсць усё: Еўропа, Азія, Амерыка, Афрыка, Масква, Мінск, Нью-Йорк, неба, зямля, мора, горы, свабодны павет чалавека ў паветры, аўтамабільна-матаролерныя гоні, алімпісты, абвалі, спрэчкі пра капіталізм і сацыялізм, пра дабро і зло, праўду і лжасць, ёсць тэлепатэлы, псіхалогія і сацыялогія, Капл Маркс, Мантэнь і Шапенгаўэр, палітыка, навука, мастацтва — аж да сімфанічнага твора, які выконваецца на балалайцы.

Часткова гэтыя страватасці кінамастэрства тлумачыцца тым, што фільм «Тысяча вокнаў» расказвае пра жыццё студэнтаў МДУ, сарод якіх шмат ішчэмаў. Аднак больш за усё — імкненне рэжысёра — сцэнарыста ашааршыць, адзінацца гледача, аспліць яго, збіць з панталыку, уразіць эфектамі, экзотыкай, буйным планам, незвычайным ракурсам, — усім тым, на што багатае сучаснае кіно. Імкненні мантанж, лананчын дыялог, ненатуральна рукаваць акцёраў, якія не спыняюцца ні на секунду, вывараюць кадры настэрэаграфічна ўспрыняць нешта незвычайнага, захапляючага.

І сапраўды, напачатку — першыя дзесяціны метраў стужкі — фільм заваўвае ўвагу гледача. Вядома, рэжысёр разумее, што адным эфектамі абмяжоўвацца нельга, што ўрочне трэба сказаць нешта сур'езнае і істотнае, сказаць тое, што вынашана ў сэрцы і дзеля чаго задуманы фільм. Ды і глядач, нават самай непераборлівай, разумее сёння, што фільм адзінацца не дзеля аднаго відэаілюстрацыі. І як толькі праблосць гэтай думкі ўзнікае ў свядомасці гледача — выдзяляецца і пачынае разгортвацца сюжэт карціны.

Калі ачысціць сюжэт ад шматлікіх напаставаных дабрачынстваў і з'явіцца момант, калі навішну тую работу, якую робіць дзіця, што атрымае жартуны навагодніх падарункаў, загортнуты ў мноства паперак, то знойдзем, што размова ідзе прыкладна васьм чым.

Іспанская студэнтка Расіта Арчэла, даўна расстраляная антыфашыстаў, кажа Жулю Ту-сумбе, студэнта з Афрыкі, удзельніка вывазачага руху, якога прыгаварылі да смерці на пакарэнні ў сваёй краіне і які быў вымушаны пакінуць яе. Баючыся, што пасля ўніверсітэта Жуль, дыпламант геалагічнага факультэта, вернецца дамоў і будзе схаваны, Расіта вырадае і ў гэтым галоўнае. У аснову сюжэта пакладзена гісторыя не проста выключная, а са-сутнасці, унікальная. Прасейні кажучы, сарод мільёна закаханых студэнтаў наўрад ці знойдзецца яшчэ адна, якая б размылася на такі ўчынак. У фільме — вышэйшы ступень неспытанага ці, калі даць больш дакладнае вызначэнне, — надуманасць, шчучнасць, якія ўзнікаюць заўсёды, калі робіцца спроба на аснове унікальнага здарэння стварыць цалкам рэалістычнае палатно.

Паклоўны выключнае здарэнне ізалявана ад заканамерных з'яў і не мае натуральнага працягу, дык для таго, каб пабудаванне на гэтым заканамерна, патрэба хітрыць і напружаны ўважненні, што аўтар карціны і робіць.

Развіццё сюжэта ў фільме «Тысяча вокнаў» параджае сітуацыі, якія прымушаюць гледача думаць над адным і тым жа: ці можа такое быць? І фільм яшчэ як кажуць, не пераваліў па палавіну, а глядач ужо вырашыў: не можа! Вырашыў тым, што рэжысёр, больш за усё заклапочаны тым, каб авесці канцы з канцамі, ужо зусім не звяртае ўвагі на логіку дзеяння і развіцця характараў, на матывіроўку ўчынкаў сваіх герояў.

Андрэй Васіленак — галоўны герой фільма. Ён павінен уваасабліць сабой тую пошукаў шляхоў у жыцці. На самой жа справе гэта проста ўвараўнаважаны хлопчык, які без асаблівай патрэбы хапаецца за Шапенгаўэра, Мантэня і Маркса. Андрэй здагадваецца, што ўкраў дыпломны праект Жуль Ту-сумбе, і падазрае пава ў пакоі Расіты. Расіта ж не мае прызначэння заняткам і ў гэтым выпадку вяртае ў самай паведанчым пра ўсё ў доканат. Расіта ўцякае з інтэрната, спрабуе куцьдзіць дзяцця. Доканат прапануе Жулю працаваць над другім праектам. Андрэй выклікае дапамагі яго. Доканат дазваляе. Памагі, не адраду: на давол спатрабі-

ласа некалькі дзесяткаў метраў стужкі.

Жуль і Андрэй (дзці ў аэрапорт — яны ўдвая!) выпраўляюцца ў геалагічную экспедыцыю. Расіта тым часам вяртаецца ў інтэрнат. І Марына, галоўная героіня фільма, на мо-таролеры даганяе машыну, на якой едуць Андрэй і Жуль. Вядома, можна было б паза-ніць у аэрапорт — сказаць хлопцам, што Расіта вярнулася, але тады не было б у фільме эфектнай класічнай гоні.

Жуль і Андрэй у гарах. Абвал Жульскага каляра горнай лавіны «Стале» Сталею» — крычыць Андрэй. Стараючыся загнуць гэта і грукат. Абвал нарастае — здаецца, нічога жывога вакол не застаецца.

Але... у заключных кадрах Андрэй стаіць перад будынкам універсітэта і бадыра прытулае забітанай нагой. Гуцьдзі арганная музыка.

Значыць, так: дыплом няма — дыплом ёсць. Пра гэта глядач ведаў раней, чым гора фільма. Шчаслівы «зні» энд прасвечуваў праз тоўшчу метражу.

І гэта — істотная прыметна, па якой можна адрозніць твор мастацтва ад рамесніцкай бразготы. Мы не ведаем, чым скончыцца сапраўдны фільм, мы глядзім яго з увагай і напружаннем да апошняга кадра. Рамесніцкі ж фільм пачынаецца апа-ламяляльным падазмам, а канцацца сядарэжым, што двойчы два — чатыры.

Фільм «Тысяча вокнаў» канчаецца тым, што Жуль і Расіта даюць інтэрвю журналісту не-рад адзям на радзіму Жуль. А як жа тады смяротны прыта-вор? Навошта ж тады пачына-ваць нейкага напалмалжанага суб'екта, зямля Жуля, ад тым, каб ён і не думаў наўцяляцца на радзіме, бо на гэты раз уцячы не ўдасца? Навошта тады было красці дыпломны праект? На-вошта ўвогуле было лаці плесці?

Справа, бачыце, у тым, што палітычная сітуацыя ў гэтай афрыканскай краіне перамянілася, эмігрантам дазваляе вяртацца. Можна такое быць? Вядома, можа. Але зусім слухна будзе сказаць і тое, што дзяржаўны пераварт у нейкай афрыканскай краіне спатрабіўся рэжысё-ру фільма толькі таму, што ён не ведаў, як злучыць «спянае» з другім, варыянтам дыпломнага праекта. Над такім выршаннем канфілікту смятаўся яшчэ А. Чахаў, які гаварыў, што калі пісьменнік не ведае, што яму рабіць са сваімі героямі, ён саджае іх усіх на кукуеўскі ця-ні і адлічвае рыкі.

Зноў — выпадковасць, неба-вазможнасць матывіроўкі, адвольнасць у пабудове сюжэтнай лі-ніі. Усё становіцца з ног на га-лаву: сюжэт не вырастае нату-ральна з жыцця, а жыццё, нату-ральны ход падазей, нават палі-тычная атмасфера ў той ці ін-шай краіне падаганюцца пад сюжэт.

Пасля ваіны, калі пайшла мо-да на рэчывы гадзінічні, прад-прыёмальныя махінатары ўмуд-раліся ў пусты футарал уста-віць «механізм», зроблены з ка-валічка мыла, гумкі і запалкі. Такі «механізм» круціў секунд-ную стрэлку столькі часу, колькі трэба было на тое, каб падма-нені пакупнік адшоўся з куп-леным «гадзінічым» хоць бы на пяць метраў. Сюжэт фільма «Тысяча вокнаў» разлічаны на большы час — фільм ідзе на ак-ране звычайна паўтары гадзі-ны. Але прыняты яго пабудовы і «заводу» — адзін і той жа, што і гадзінічка з мыльным «меха-нізмам».

А яка маральнае атмасфера фільма? Чым жыцьцё і якія лічбы яго героі?

Андрэй Васіленак, які ўваса-бляе, на думку рэжысёра-сцэна-рыста, чысціню думак і напру-жанае пошукаў сучаснай мо-далі, з ухмылкай урочае сту-дэнту з нейкай еўрапейскай кра-іны Альберту Цоса, толькі што пераселенцы ў яго пакой, ве-нік. Маўляў, хто не працуе, той не есць. Аднак гэты ўчынак Андрэя не стасуецца да самых простых правілаў гасцінасці. Тым больш, у адносінах да ін-шаземца, у чым савецкі чалавек асабліва пнатлівы.

Альбо лічце. Андрэй у пакоі Расіты. Дзяццяны выходзіць на-ставіць чайнік. Андрэй выкары-ставаў момант надладнае во-бысць: задырае пад ложка, ко-рпусца ў шафе, перабірае прад-меты жаночага туалета. Гледа-ючы на ўсё гэта, адчуваець па-чуд-це няёмкасць: хіба ж так мож-на? Няўжо ты, хлопчык, не ве-даеш, што гэта непрыгожа, брыдка?

Магчыма, рэжысёр можа сиа-заць: не я прымушаю Андрэй рабіць вобыск, гэта яго ўласная ініцыятыва, гэта, калі хочаце, яго слабасць, ён — жывы ча-лачвек, можа і памыліцца. Але ж у фільме няма асуджэння гэта-га непрыгожа ўчынку. Андрэй абвінавачвае зусім іншы: «Іс-тотнага са зніжэннем Расіты мае рэзананс палітычны», хоць нічога палітычнага ў гэтай гі-сторыі няма, рэжысёр проста завабачае, што Расіта — палі-тычантка і, натуральна, не знаходзіцца пад абаронай сваёй краіны.

Але і гэта яшчэ не ўсё. На думку рэжысёра (пра гэта гаво-рыць Марына), Андрэй робіць бескарыслывы ўчынак, калі вы-клікае памагчы Жулю пад-

рытваць новы дыпломны пра-ект. Сам жа Андрэй уносіць у такое разуменне яго ўчынку і-стотную напругу: у часе горна-га абвалу ён крычыць гарам і свету аб тым, што яго прына-ло суды жаданне правесці сабе, пасталець. Аказваецца, рэжы-сёра зусім не цікавіць лёс Жу-ля Ту-сумбе, уся гісторыя з ды-пломам — толькі перашкода, па-стаўлена аўтарам фільма пе-рад Андрэем на яго шляху да дасканаласці.

Насуперак намаганням рэ-жысёра, Андрэй паўстае перад намі (у сваіх ўчынках) зусім не такім, якім ён здаецца па шма-тлікіх дэкларацыях. Герой, я-кімо, можа быць розным, та-кім, якім ён выраіс, якім з'я-ляецца ў сапраўднасці. Але ўся

Урочне, пара зацаць і апошняе славатае пытанне, што ж хацёў сказаць рэжысёр-сцэ-нарыст сваім фільмам? Паглядзеўшы са-праўдны мастацкі фільм, глядач не задае сабе такога пытання. Ён проста з шэй радасцю гаворыць сабе: вась, аказваецца, які ўсё бы-ло, вась якія людзі жыўць на свеце, вась што можа стварыцца ў душы чалавечай... Са-праўдны фільм — іштур-шок да розуму над жыццём, а не над пе-рыпетыямі самога фільма.

Думка фільма «Ты-сяча вокнаў» такая: савецкі чалавек ні-колі не пайне ў будзе сабра, якой бы нацыянальнасці ён ні быў, таму што ў савецкага ча-лавека высокае паучдце інтэр-нацыянальнага браітва. Думка, вядома, правільная. Але ці су-мяняўся хто-небудзь у гэтым да фільма? Ці варты было тра-ціць столькі сіл і сродкаў на-што, каб даказаць асуджэнне і-сціну. Акрамя таго, гэтай дум-ка была б праведзена больш пераканаўча, калі б Андрэй не спыскаўся ўрочаць Альберту ве-нік; калі б Сергей не выгануў яго з пакоя; наставарыўшыся вы-ясніць, што Іменна сказаў Аль-берт; калі б Андрэй не капаўся ў жаночым адзенні; калі б ён, як дарэчы, і іншыя героі філь-ма, давёў да канца пошукі Ра-сіты, пра якія раптам усё за-быліся, заняўшыся Жулем, што не на правільна савецкага жы-цця... Але ж... Калі б гэтага не было, дык не было б і фільма!

У фільме «Тысяча вокнаў» усё надумана, усё безжыццёва, усё пабудавана на выпадко-ваасці і на жаданні бліснучэ эфектам.

Возьмем адзін вельмі значны эпізод, які, па задуме рэжысё-ра, павінен быў бы раскрыць сэнс карціны. Студэнтка-сама-літка, выступаючы пасля ўру-чэння дыпламу, даючы каля-лектыўныя адказы на заўвагі, дамагоў у вучобе. У яе рэчю нітка паперак, паперні распы-паюцца па эстрадзе, копіцца на падлогу ў залу. Студэнтка обя-зэжана зброе і, які кідаюцца на дапамогу тым, што сядзіць у за-ле. Да студэнткі з усіх бакоў цягнуцца рукі з паперкамі... Сэнс эпізода ясны: вась так, маўляў, па круцінцы, давалі са-вешчкі людзі веды гэтай ішча-земнай расцятцы. Але навошта ж так расцятку гэты эпізод? Паперак, далбог жа, сабраўлі чым, чым і было на шэй ў дзяццяны. Толькі дзеля таго, каб як мага даўжэй расцягнуць значны эфектыўны кадры — і толькі!

Лічце. Дкан факультэта Ніна Георгіеўна, нестарая яшчэ жан-чына з мужнічымі замалкамі, якая ў адным з кадраў дома-гасце незвычайна фізічную ст-рону, ніяк не можа адказаць на пытанне Альберта: ці дазволіць Андрэй яшчэ з Жулем у ак-педыцыю? Чаму? Зноў жа — дзеля эфекту: трэба, каб Аль-берт убаўчы, які Ніна Георгіеў-на, Жуль, Андрэй і лейтанант з КДБ садзача ў машыну, і Імгненна перывахаўшыся, па-чалаваў ручку «шані дкану». А калі ж адказаць ці та: так, Андрэй едзе, доканат дазволіў, — ніякага эфекту не будзе.

І ўсё гэта знята зусім набла-га, у сучаснай манеры, я сказаў бы, элагантна, апэратарская ра-бота, на мой погляд, выдатная, сучасны бы студэнткаў, сучасны аутураж, музыка і г. д. І вась менавіта гэта самае горшае.

В. Нанданіні пісаў у пачатку стагоддзя: «Калі неспекае ўва-соблена ў гатовай форме, выш-лена даволі ўмелай тэхнікай, калі яно сведчыць пра незвы-чайную знешнюю сталасць і пра безумоўнае ўнутранае пуста-ты, дык робіцца сумна, страшна, па-кутліва».

Але могуць запырыць: рэжысёр паламаў пракратую схему, гэта ж нудоўна! Так, ло-мка схем — справа добрая, калі пры гэтым не нарушаецца ло-гіка характараў — хай выдуманага, ненатуральнага, але усё-тані характараў. Павіныны ж быць нейкія законы нават у штучных сюжэтах!

А калі меркаваць па законах звычайнай чалавечай логікі, якая павіна быць у аснове ўся-кага твора мастацтва, дык які чынам у галаву Сергея магла прыйсці думка аб тым, што па-магачы Жулю, Андрэй ўчы-нае чысціню ўчынак інтэрвю сваёй краіны? Браўшчыць гэта ні-як немагчыма. Не можа прыйсці такая абсурдная думка Сергею, чалавеку ўвараўнаважана, раз-важліваму, які мысліць цяро-за — нават занадта цяроза, па-за задуме рэжысёра.

Дарэчы, Сергей зусім праві-льна разумее Андрэя. «Не мне хочаць даказаць, а Марыне!» — гаворыць Сергей суперніку. Не, ён, Сергей, не такі ўжо і неспкі.

Якім хоча паказаць яго рэжысёр. Ён разумны, праітлівы, і калі б не прыгатала яго схема, на-лі б рэжысёр не прымушаў яго вымазаць недарожны думкі, — быў бы зусім слаўны хлопец!

Любоўная казія... Дзіўнае каханне ў героіні фільма «Ты-сяча вокнаў». Марына не любі-ць, а выбірае, каго ён любіць. Спачатку яна не адказвае ўза-емна Андрэю, па волі рэ-жысёра раіае выйсці замуж за Сергея, пасля хліцца да Анд-рэя, бо даведваецца, што Сер-гей — нягоднік. Усгоды — цярозы радзікі. А рэжысёру і ў галаву не прыходзіць, што кахань мо-жна проста так, што каханне ча-ста можа быць сляпым, што — «не по хорошу мінт, а по шлу хорошу», як гаворыць руская прымаўка.

Урочне, пара зацаць і апошняе славатае пытанне, што ж хацёў сказаць рэжысёр-сцэ-нарыст сваім фільмам? Паглядзеўшы са-праўдны мастацкі фільм, глядач не задае сабе такога пытання. Ён проста з шэй радасцю гаворыць сабе: вась, аказваецца, які ўсё бы-ло, вась якія людзі жыўць на свеце, вась што можа стварыцца ў душы чалавечай... Са-праўдны фільм — іштур-шок да розуму над жыццём, а не над пе-рыпетыямі самога фільма.

Думка фільма «Ты-сяча вокнаў» такая: савецкі чалавек ні-колі не пайне ў будзе сабра, якой бы нацыянальнасці ён ні быў, таму што ў савецкага ча-лавека высокае паучдце інтэр-нацыянальнага браітва. Думка, вядома, правільная. Але ці су-мяняўся хто-небудзь у гэтым да фільма? Ці варты было тра-ціць столькі сіл і сродкаў на-што, каб даказаць асуджэнне і-сціну. Акрамя таго, гэтай дум-ка была б праведзена больш пераканаўча, калі б Андрэй не спыскаўся ўрочаць Альберту ве-нік; калі б Сергей не выгануў яго з пакоя; наставарыўшыся вы-ясніць, што Іменна сказаў Аль-берт; калі б Андрэй не капаўся ў жаночым адзенні; калі б ён, як дарэчы, і іншыя героі філь-ма, давёў да канца пошукі Ра-сіты, пра якія раптам усё за-быліся, заняўшыся Жулем, што не на правільна савецкага жы-цця... Але ж... Калі б гэтага не было, дык не было б і фільма!

У фільме «Тысяча вокнаў» усё надумана, усё безжыццёва, усё пабудавана на выпадко-ваасці і на жаданні бліснучэ эфектам.

Возьмем адзін вельмі значны эпізод, які, па задуме рэжысё-ра, павінен быў бы раскрыць сэнс карціны. Студэнтка-сама-літка, выступаючы пасля ўру-чэння дыпламу, даючы каля-лектыўныя адказы на заўвагі, дамагоў у вучобе. У яе рэчю нітка паперак, паперні распы-паюцца па эстрадзе, копіцца на падлогу ў залу. Студэнтка обя-зэжана зброе і, які кідаюцца на дапамогу тым, што сядзіць у за-ле. Да студэнткі з усіх бакоў цягнуцца рукі з паперкамі... Сэнс эпізода ясны: вась так, маўляў, па круцінцы, давалі са-вешчкі людзі веды гэтай ішча-земнай расцятцы. Але навошта ж так расцятку гэты эпізод? Паперак, далбог жа, сабраўлі чым, чым і было на шэй ў дзяццяны. Толькі дзеля таго, каб як мага даўжэй расцягнуць значны эфектыўны кадры — і толькі!

Лічце. Дкан факультэта Ніна Георгіеўна, нестарая яшчэ жан-чына з мужнічымі замалкамі, якая ў адным з кадраў дома-гасце незвычайна фізічную ст-рону, ніяк не можа адказаць на пытанне Альберта: ці дазволіць Андрэй яшчэ з Жулем у ак-педыцыю? Чаму? Зноў жа — дзеля эфекту: трэба, каб Аль-берт убаўчы, які Ніна Георгіеў-на, Жуль, Андрэй і лейтанант з КДБ садзача ў машыну, і Імгненна перывахаўшыся, па-чалаваў ручку «шані дкану». А калі ж адказаць ці та: так, Андрэй едзе, доканат дазволіў, — ніякага эфекту не будзе.

І ўсё гэта знята зусім набла-га, у сучаснай манеры, я сказаў бы, элагантна, апэратарская ра-бота, на мой погляд, выдатная, сучасны бы студэнткаў, сучасны аутураж, музыка і г. д. І вась менавіта гэта самае горшае.

В. Нанданіні пісаў у пачатку стагоддзя: «Калі неспекае ўва-соблена ў гатовай форме, выш-лена даволі ўмелай тэхнікай, калі яно сведчыць пра незвы-чайную знешнюю сталасць і пра безумоўнае ўнутранае пуста-ты, дык робіцца сумна, страшна, па-кутліва».

Але могуць запырыць: рэжысёр паламаў пракратую схему, гэта ж нудоўна! Так, ло-мка схем — справа добрая, калі пры гэтым не нарушаецца ло-гіка характараў — хай выдуманага, ненатуральнага, але усё-тані характараў. Павіныны ж быць нейкія законы нават у штучных сюжэтах!

А калі меркаваць па законах звычайнай чалавечай логікі, якая павіна быць у аснове ўся-кага твора мастацтва, дык які чынам у галаву Сергея магла прыйсці думка аб тым, што па-магачы Жулю, Андрэй ўчы-нае чысціню ўчынак інтэрвю сваёй краіны? Браўшчыць гэта ні-як немагчыма. Не можа прыйсці такая абсурдная думка Сергею, чалавеку ўвараўнаважана, раз-важліваму, які мысліць цяро-за — нават занадта цяроза, па-за задуме рэжысёра.

Дарэчы, Сергей зусім праві-льна разумее Андрэя. «Не мне хочаць даказаць, а Марыне!» — гаворыць Сергей суперніку. Не, ён, Сергей, не такі ўжо і неспкі.

Закончыўся ўсеазажны агляд на званне «Леп-шая філатэлістычная арганізацыя». Прэзідыюм прафлэння Усеазазнай арганізацыі філатэлістаў прысудзіў гэтае званне гомельскім калекцыяне-рам.

На канферэнцыі чы-таючай часопіса «Філатэ-лія СССР» пераможцам была ўручана Ганаровая грамата і вымпел.

Фота П. БЕЛІВУСА.

КІНО

Фёдар ЯФІМАЎ

КОЛЬКІ БУДЗЕ ДВОЙЧЫ ДВА?

ПРА ФІЛЬМ «ТЫСЯЧА ВОКНАЎ»

Але... у заключных кадрах Андрэй стаіць перад будынкам універсітэта і бадыра прытулае забітанай нагой. Гуцьдзі арганная музыка.

Значыць, так: дыплом няма — дыплом ёсць. Пра гэта глядач ведаў раней, чым гора фільма. Шчаслівы «зні» энд прасвечуваў праз тоўшчу метражу.

І гэта — істотная прыметна, па якой можна адрозніць твор мастацтва ад рамесніцкай бразготы. Мы не ведаем, чым скончыцца сапраўдны фільм, мы глядзім яго з увагай і напружаннем да апошняга кадра. Рамесніцкі ж фільм пачынаецца апа-ламяляльным падазмам, а канцацца сядарэжым, што двойчы два — чатыры.

Фільм «Тысяча вокнаў» канчаецца тым, што Жуль і Расіта даюць інтэрвю журналісту не-рад адзям на радзіму Жуль. А як жа тады смяротны прыта-вор? Навошта ж тады пачына-ваць нейкага напалмалжанага суб'екта, зямля Жуля, ад тым, каб ён і не думаў наўцяляцца на радзіме, бо на гэты раз уцячы не ўдасца? Навошта тады было красці дыпломны праект? На-вошта ўвогуле было лаці плесці?

Справа, бачыце, у тым, што палітычная сітуацыя ў гэтай афрыканскай краіне перамянілася, эмігрантам дазваляе вяртацца. Можна такое быць? Вядома, можа. Але зусім слухна будзе сказаць і тое, што дзяржаўны пераварт у нейкай афрыканскай краіне спатрабіўся рэжысё-ру фільма толькі таму, што ён не ведаў, як злучыць «спянае» з другім, варыянтам дыпломнага праекта. Над такім выршаннем канфілікту смятаўся яшчэ А. Чахаў, які гаварыў, што калі пісьменнік не ведае, што яму рабіць са сваімі героямі, ён саджае іх усіх на кукуеўскі ця-ні і адлічвае рыкі.

Зноў — выпадковасць, неба-вазможнасць матывіроўкі, адвольнасць у пабудове сюжэтнай лі-ніі. Усё становіцца з ног на га-лаву: сюжэт не вырастае нату-ральна з жыцця, а жыццё, нату-ральны ход падазей, нават палі-тычная атмасфера ў той ці ін-шай краіне падаганюцца пад сюжэт.

Пасля ваіны, калі пайшла мо-да на рэчывы гадзінічні, прад-прыёмальныя махінатары ўмуд-раліся ў пусты футарал уста-віць «механізм», зроблены з ка-валічка мыла, гумкі і запалкі. Такі «механізм» круціў секунд-ную стрэлку столькі часу, колькі трэба было на тое, каб падма-нені пакупнік адшоўся з куп-леным «гадзінічым» хоць бы на пяць метраў. Сюжэт фільма «Тысяча вокнаў» разлічаны на большы час — фільм ідзе на ак-ране звычайна паўтары гадзі-ны. Але прыняты яго пабудовы і «заводу» — адзін і той жа, што і гадзінічка з мыльным «меха-нізмам».

А яка маральнае атмасфера фільма? Чым жыцьцё і якія лічбы яго героі?

Андрэй Васіленак, які ўваса-бляе, на думку рэжысёра-сцэна-рыста, чысціню думак і напру-жанае пошукаў сучаснай мо-далі, з ухмылкай урочае сту-дэнту з нейкай еўрапейскай кра-іны Альберту Цоса, толькі што пераселенцы ў яго пакой, ве-нік. Маўляў, хто не працуе, той не есць. Аднак гэты ўчынак Андрэя не стасуецца да самых простых правілаў гасцінасці. Тым больш, у адносінах да ін-шаземца, у чым савецкі чалавек асабліва пнатлівы.

Альбо лічце. Андрэй у пакоі Расіты. Дзяццяны выходзіць на-ставіць чайнік. Андрэй выкары-ставаў момант надладнае во-бысць: задырае пад ложка, ко-рпусца ў шафе, перабірае прад-меты жаночага туалета. Гледа-ючы на ўсё гэта, адчуваець па-чуд-це няёмкасць: хіба ж так мож-на? Няўжо ты, хлопчык, не ве-даеш, што гэта непрыгожа, брыдка?

Магчыма, рэжысёр можа сиа-заць: не я прымушаю Андрэй рабіць вобыск, гэта яго ўласная ініцыятыва, гэта, калі хочаце, яго слабасць, ён — жывы ча-лачвек, можа і памыліцца. Але ж у фільме няма асуджэння гэта-га непрыгожа ўчынку. Андрэй абвінавачвае зусім іншы: «Іс-тотнага са зніжэннем Расіты мае рэзананс палітычны», хоць нічога палітычнага ў гэтай гі-сторыі няма, рэжысёр проста завабачае, што Расіта — палі-тычантка і, натуральна, не знаходзіцца пад абаронай сваёй краіны.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ГІМН МУЖНАСЦІ

УСЁ самае леп-шае, што ство-рана беларус-кімі мастакамі ў го-нар нашага народе-барацьбіта за мір, у-гонар слаўнай Савец-кай Арміі, бачым мы на вялікай выставе «На варце міру», якая экспануецца ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР і займае ўсе яго залы.

Адкрываецца экспазіцыя мемантальным палатном народнага мастака БССР В. Волкава «Мінск. 3 ліпеня 1944 года», творам, прысвечаным адной з вэкапных перамог над чорнымі сіламі фашысцкіх захопнікаў.

Шматлікія баявыя эпізоды барацьбы Савецкай Арміі ўвасаблены ў скульптуры, жывапісы, графіцы. Мы бачым тут добра знаямы нам вобразы беларускіх парты-занаў у карцінах А. Шыбеніа і Ул. Сухаверхава, героічных абаронцаў Брэсцкай к

ЗАРЫВА НАД ДАЛЬВАЙ

Ідуць гады, і знікаюць следы той жудаснай блакяды, калі фашысты спрабавалі ў апошні раз адольць партызан на Палімі, паллі ўскі і шчылі безабаронных людзей. Але гора, перажытае народам, помніцца, і памяць аб ім не слабе.

Вось яшчэ адна старонка гэтай паліцы: гісторыя партызанскай вёскі Дальваі і лёс жменькі вясцоўцаў, што ў безвыходнай сітуацыі робяць спробу ўратаваць вёску, дзе засталіся іхнія сем'і.

Сабраць тры тоны збожжа і адвезці яго ў камендатуру ў Краснае; калі ж за суткі гэта не будзе зроблена, вёска пойдзе дымамі і ўсе будуць расстрэляны — такі загад гітлераўцаў жыхарам Дальваі.

Выкачаць яго немагчыма — вёска знаходзіцца ў гущы балоў, усе дарогі на Краснае абложаны карнікамі, якім не дужа сабіць разбірацца, што за абоз трапляецца ім, і не даводзіцца разлічваць на іхнюю літасць, калі яны нішчэць усе наваколлі сваіх селішчэ: гарыць Камена, палае ў агні Людвінова, стала попельнікам Завішына, ды гітлераўцы, мабыць, і не будуць чакаць выкачання свайго збожжа, а ў тую ж хвіліну «платаджыны» агню, і ўся вёска пойдзе дымамі.

Але выйсці няма, і тым, у каго ёсць коні, мусяць везці збожжа ў Краснае. Сям'ёра людзей, цэпачы надзею на лепшы выхад, рушаць у дарогу.

«На гары Насці добра былі відны ўсе падводчыкі. Прыязіць Іван Богачык на сімкі ў яблык жаробку, янога ён, ужо як паявіліся партызаны, прыбывае ноччу «за ракі» — «забодзіць» — і шнадаваў, што роднага бацьку...»

За Богачынкам, кокачы на маленькага гнядога Сібірана, расцёсшыся на вое, кратаў плячыма валасаты Мірон Махорка-Карацкі ў чорнай сарочцы; за ім на сваіх доўгіх разводках соўгаўся Валодзя Панок — ківацця зраўняў яго сівай галава; Панка дагнала на рабэй кабыле Тая Палінічына — усё нешта крочыла яму, папраўляючы ў дзве рукі сваю доўгую лапу; за Таяй, звесціўшы галаву ў вялікай чорнай кепцы, ішоў стары Янук Тэамачык; на шостым вое яе ўзліў ніц, галаву ў іхні садок і ні та гэта не глядзеў Сяргейнін хлапец Авіша. Далей ішчы зусім, дзесяты год яму, ці што. Нага добра не помніць...»

Надзёжыя вырабаванні надарыліся абозу і кожнаму з падводчыкаў. Не паспеў апынуць пераду Насці за Алішу, які, падладоў, забіты, як параніла Тано... Потым першая сустрэча з немцамі ў дарозе — абшыльчы так сяка, хадзі маглі забіць трускава Богачына і ледзьве не загінуў Янук, калі б не кінулася да немца параненая Тая.

Пасля адчайных епроб выбіцца на Краснае праз Людвінова і Завішына, яны бачылі зарыва над Дальвай. Ехаць на Краснае ўжо няма сэнсу, і падводчыкі кіруюць на Тартак — былое лесопільня. Але ўратавання не ўдалося: на доўгім ўжо, змучаны і знясілены басоннай ноччу, холадам і цяжкай дарогай, яны запынены зноў і як зложылі сьлед упердае карната атрада. Усе яны, апрача Алішы, гінучы, калі пачынаеца бой...

Гісторыя гэтая не дакументальная. Яе расказаў Іван Пташнікаў у апавесці «Тартак», надрукаванай у «Полімі» № 12 за мінулы год. Расказаў з выключнай дакладнасцю, з такім веданнем усіх акаліччавася і з такой верагоднасцю апісваючы кожны кавалачак нядоўгага — менш за суткі — трагічнага шляху, што ўзнікае адчувальнае, быццам сам ён быў у гэтым абозе.

Зварот І. Пташнікава да таго жывіцца матэрыялу надзёжы і нават чыканы: амаль ва ўсіх яго творах дае аб сабе знаяць цяжкая памяць вайны, якая аблалла душы тых, хто яе перажыў. Не могуць забяцца на вайну героі апавесці «Лонна»: папалыла жанчына Грасыльда, у якой загінула сям'я, і летуценны падлетак Юрка Даліна, які

па загадзе паліцая канаў сам сабе магіль, і многія персаннажы іншых твораў І. Пташнікава. Вайна пакінула незабыты след у душы самога пісьменніка, і таму гатак прыцягваюць яго паводзіны і перажыванні людзей у яе трагічных калізіях.

Сюжэт апавесці «Тартак» абыццам лакальна, але ён разгорнуты ёмістай змястоўнасцю твора, жыццёвай і мастацкай значнасцю той праўды, якую адкрыў пісьменнік у адным з трагічных эпізодаў вайны.

Ужо ведаючы па іншых творах І. Пташнікава яго ўмельства перадаваць атмасферу, у якой жывуць і дзейнічаюць яго героі, суадносіць кожны іх рух з асяродкам, прыродай, побытам, яго незвычайную памяць на драбніцы жыцця сваіх персаннажаў і выдатную ігравую, з якой ён вызначае месца гэтых драбніц у свадомасці людзей, усё-тані не перастае здзіўляцца, чытаючы апавесці «Тартак»: настолькі багатая яна на разнастайнейшыя нюансы на ўспрыняцкі кожнай хвілінкі жыцця, усёго таго, што бачыць, чуюць, што думаюць і адчуваюць яе героі.

Аповесць вызначаецца яшчэ і мастацкай метадаўнасцю, арганічна злітаванасцю ўсіх гэтых падрабязнасцей з псіхалогіяй, з характарамі герояў, з мастацкай логікай і ідэйным зместам, чаго не заўсёды дасягаў раней І. Пташнікаў нават у сваіх лепшых творах.

Дастаткова перачытаць хоць бы першы раздзел апавесці, у якім апісваецца перадгісторыя падзей. З натутай нясе Насці на старому рышчыку, сівому і параненаму мех з жыткам. «За падбродку чапляўся босыя, збітыя аб каменне ногі, і трэба было трымаць у дзве рукі мех, бо можна паліць і носам і ў зямлю. Расцёліш усё на свеце...» І тут жа — шчыльнявая сцена: «Я Міронавай хаты яна стала з маленькай Ірай на руках наперадзе ўсіх. За ёй ішлі людзі, сагананы з усёй вёскі. З аднаго боку, ля самых Махоркавых варот на двор, — бабы з дзецьмі; заналі ўсю вуліцу; з другога, ля хаты, ля сімкі, — мужчыны: жменька. Мужчыны сталі адзіна аднаго, перамяшаныя і вялікія і малыя, што абаманы зверху частакол. Ніхто ўжо не плакаў: не плакалі загадамі крыкам — хліпалі толькі бабы...»

І тады, калі выйшла праявіць ступня думкі глухога маўчана Януча ці наўняны Алішыны спробы разабрацца ў незразумелым дарослым жыцці, і яны пачынаюць адзіна аднаго, і яны разгубіліся, сустрэўшыся з нянавым ліццо пачуццём да Ююка, старэйшага брата Алішы, і адчай хаварытага Панка, які, ратуючыся з сям'ёй у балоце на Карватках, забіла карміліцу-нараву, каб не рыкала, — шырока адкрываюцца нам душоўны свет і стан кожнага з іх, — тое чалавечыя, жыццёвае, што жорстка асуджае на пакуты і гібель.

Аповесць напісана ў характэрнай для І. Пташнікава манеры аб'ектываванага апавядання — пісьменнік амаль нідэ не выйдуе прама свае адносіны да падзей. Усе дарожныя перытлы, ваганні, трывогі, спрэчкі, нарады падводчыкаў паказваюцца праз іхняе ўспрыняцкі, без аўтарскіх наіскаў і акантаў. Толькі пад самы канец, у момант гібель людзей, чые жыццё недарэчна абарвана вайною, выбываецца пануючае аўтарскае жалеба. Мы чуюем яе ў апошнім праявіцкім глухога Януча — старога чалавеча, які, неаднойчы пабываўшы ўпобачку са смерцю, наўсю ў душы свой асаблівы, не абрадаваны ні глухатою, ні крўдзі на лёс, непаўторны чалавечы свет:

«Яму здалося раптам, што ён пацуў сабе, як і тады, калі яшчэ не спаў на сырой зямлі на прыбзе... Ён усё чые, нібыта і не асынаў на халоднай прыбзе, і пазнае, як скрыпчыць раз-

валы — ценна і лёгка: яны наротны, на іх і пад парубень надта добра не ўскінеш, няма дзе акруціцца: кладучы воз, стаіш, як на пні... Лагоны, здаецца, дзярчуць снег...»

...Трашчаць, як расхошчыся, кары з казой; трашчаць бабы, туга надзеі на капыты, калі нахінаецца на бок воз; трашчаць на марозі сціснутыя з духу баю — анізу і зверху — влозімі; трашчаць аглоны з намерзлымі пльнявоымі акручэннямі, калі ўтраюцца ў падавы і выгнаюцца на павароце; трашчаць вярочкі пад вазамі — доўга былі расплутаны, на ўсе драбіны; трашчаць, намерзшы, з сярмачку гужы ў хамудзе: туга былі сцягнуты дузі; і трашчаць у старым, у абхват, алышайку ля рамі мароз, лапаецца ўвагачыкі кара; трашчыць, здаецца, уся зямля, намерзлая аж на тым свеце...»

Нанач ціснуў мароз, браўся на ўсю зіму — на ўсёе век...»

У апавесці няма другародных герояў — на ўсю шырыню душы вылісаны і Мірон Махорка. Ён разам з Насцяй нясе гадоўны клопат пра Тано і Алішу. Гэта ён, добра разуменчы, безвыходнасць становішчэ, усёе час падтрымлівае веру і надзею спадарожнікаў, падбадзёрвае іх, гэта ён прымушае Богачына прымацца гурту і пад смяротным агнём апошняга бою намагацца ўратаваць дзяцей і Насці і гіне са сваёй зухаватай прыгаарнасьцю. «А нам, татарам, усёроўна: ці вода, ці куляміт... Лімба з ног шыбала...»

Насці суджана да апошняга ўздыху, перабораваючы страх, кляпаюцца за Тано і Алішу, пльняваць іх падводчы, несіці, можа, самы большы цяжар пакуты і бядот аж да таго моманту, «калі яна ўстала на гары на жыві». Яна, Насця, гуртуе спадарожнікаў у маленькіх калектывах — сваім аўтарытэтам, мужнасцю, заўсёдынай спагадлівасцю і падтрымкай.

Але ёсць сярод гэтых людзей і чалавек, які ратуе толькі сабе і не дбае пра астатніх. Гэта — Богачык, грус, шкурнік, які због з арміі пасля першага ж бою і затуліўся ў вёсцы, каб перасядзець вайну. Цяпер жа ён адразу патраўся ў бібелю адчынавакоў і іх сабраў, і ўсе абое, Узыцянчы і іх хоча ехаць у нахабнічае, часам пагарыя. Аднак абставіны складваюцца так, што зусім адасібоіцца ад спадарожнікаў ён не можа і мусяць падначальвацца волі Насці і Махоркі... Пад канец ён усё ж кідае абоз і ліхаманнава мітусіцца, не знаходзячы паратунку ад агню. Ён гіне таксама, гіне з крыкам «Да-бі-це...» непадалёк ад таго самага доў, які ён пачуў быў, абешчы дахаты.

Застаецца жыць толькі Аліша — ён той адзіна, хто, калі не напаткае яго смерць, як Юрку з «Лонны» або цёмку з апавядання «Аліша», будзе помніць грагедую сваіх аднавяскоўцаў. Аповесць «Тартак» расказвае нам пра вырабаванні, адоленыя нашым народам у гады вайны, выйдуе келіч роднага духу ў адной з тых трагічных сітуацыяў, якія пакуць што амаль не прыгавалі ўвагу нашых пісьменнікаў.

У дарозе ўсе сям'ёра падводчыкаў думаюць пра жыццё, Думкі, успаміны, уражання кожнага з іх складаюць як бы асобныя раздзелы апавесці; кожны раздзел быццам аддадзены на аўтарскае ўважэнне, распачыта і адчуваецца неабяснечна, гэтыя перажыванні і сям'ёра гэтай дальваіцы, узаюнаўленія і Пташнікам з вялікай псіхалогіяй і мастацкай дакладнасцю, адкрываюць нам шмат новага ў духоўным свеце нашага народа, які перамог у вайне, зведваючы жахі, пакуты і нястачы, перажыўшы горькі вялікіх страт.

Аповесць Івана Пташнікава «Тартак» — не для лёгкага чытання. Яна гранічна насычана жыццёвым матэрыялам, напісана своеасаблівай, не зусім прыкметнай мовай, у якую густа замешана народная гаворка. Але засяроджанасць і напружанне, якіх вымагае ад чытача апавесць, аплочаюцца спаўна. І. Пташнікаў напісаў праўдзінны твор. Гэта лішчэ адна старонка мінулай вайны, перажытая і асэнсаваная нашым сучаснікам.

В. БЕЧЫК.

Вялікія новыя кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Беларусь»: першы том «Збору твораў» М. Лынькова (мастак Ю. Зайцаў), зборнікі вершаў «Служба святла» А. Русецкага (мастак В. Юрчанка), «Партрэт Вацлаўшчыны» А. Валевіча (мастак І. Андрыяну), «Варавіна» Ю. Сяіры (мастак Л. Чурно).

Пазычыная ПАВЕРКА

Ніна ТАРАС ДА ВАС Я ПРЫЕДУ

Старыяны калгаса «Сякера» Брэсцкай вобласці Вагуславу Вагданавічу Вільчонкаму па-падзельнаму зобявіму ў рэспубліцы Сяватопа...

Спазіліся моцна, Спазіліся нават навекі... Як жа стала так, Што слова стрымаче не змагла? Я Вам абяцала—прыеду, Калі разольчыце рэкі, І наступіла зіма.

Блажот мой пусце, А мы ж планавалі сустрэцца... Як многа насканзны слоў, І някратуны тэм! І ўсе абарвалася раптам... Маўчы, маё сэрца! Прымыкла даўно ты да страт, Да непаветных пэм.

Я Вам абяцала—прыеду У накіп вяснянай працы, Калі набухае Жыццёвае сілай галле... Не, не спазнілася я! Мы паспыхалі расцэцца З блакітам нябёсаў, З прастораі ніў і гаёў.

Злы вораг паверыў, Што маё сэрца купіў у грудзі, У Вашае хадзіце... Ён расстрэляе калгас... І вечна жыць будзе З калгасам Ваш вобраз, Што зоркамі мілануў і—пагас...

Я слова стрымачу, Да Вас я прыеду ўсё роўна, — На ранні ў гаі Не зможыць тушчыны гукі... Я Вам прыязу Галічанку ружы чырвонай, — Ды як перадам яе У Вашы гранітныя рукі!

Я Вам расказу, Як сіна калгасу мужнее, Як Ваша слава Па роднай краіне крочыць, А ў ціхай Сяватопа Пра шчасце спяваюць жней... Ды як зазірнуць мне У Вашы гранітныя вочы!

Яўгенія ЯНІШЧЫЦ

А ДВОЕ

Па аршынку звонкі смех. Едзе доўе у лес зімовы. Толькі падае ціха снег, Снег блакітны і снег ружовы. Снег гэты дзівоны дзень! Лес кашалыт да неба вырас. Толькі песня згубілася дзе! Дзе падае духамі верас! Час ад часу гуде след І маўчыма. Ды нашо нам словы. Калі падае ціха снег, Снег блакітны і снег ружовы.

ЮБІЛЕЙНЫЯ ЛІТАРАТУРНЫЯ ЧЫТАННІ

Літаратурныя чытанні, прысвечаны 50-гадоваму рэспубліканскаму юбілею 26 студзеня ў Мінску. У бібліятэцы Паліца культуры трактарнага завода і бібліятэцы № 10 адбыліся лекцыі аб развіцці беларускай літаратуры.

Чытанні, разлічаныя амаль на ўсёе гэты год, будуць праходзіць у 65 набаўлах буйных прафсаюзаў і дзяржаўных бібліятэках горада. У іх удзельнічаюць Саюз пісьменнікаў БССР, Інстытут літаратуры Акадэміі навуў БССР, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя Леніна, Мінскі педагагічны інстытут, Дзяржаўная бібліятэка БССР, таварыства «Веды».

БЕЛТА.

Вялікія новыя кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Беларусь»: першы том «Збору твораў» М. Лынькова (мастак Ю. Зайцаў), зборнікі вершаў «Служба святла» А. Русецкага (мастак В. Юрчанка), «Партрэт Вацлаўшчыны» А. Валевіча (мастак І. Андрыяну), «Варавіна» Ю. Сяіры (мастак Л. Чурно).

Вялікія новыя кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Беларусь»: першы том «Збору твораў» М. Лынькова (мастак Ю. Зайцаў), зборнікі вершаў «Служба святла» А. Русецкага (мастак В. Юрчанка), «Партрэт Вацлаўшчыны» А. Валевіча (мастак І. Андрыяну), «Варавіна» Ю. Сяіры (мастак Л. Чурно).

«ПАН ІНСПЕКТАР»

З УСПАМІНАЎ ПРА РЫГОРА МУРАШКУ

З пісьменніка не зводзіць вачэй Апанас. Тады я рашылася: — Апанас! Знаёмца! Да нас у школу прыехаў пан інспектар. А ў школе, дарчы, паліва няма, дзеці, амаль не ходзяць. Вы ведаеце ўсё гэта...

Паліцаў абягаўся, разгублена ўсімхнуўся, тут жа паабяцаў «пану інспектару» мабілізаваць усіх паліцэйскіх, зрабіць усё магчымае, каб у школе было і паліва і каб яе наведвалі дзеці. Зобягаючы наперад, скажу, што слова сваё ён стрымачу: праз некалькі дзён у клас да мяне ўвадзілі цэлы тры дзяці. Сярод іх была і дачка Апанаса Галія...

Разв'ятаўшыся з паліцам і немцамі, мы накіраваліся ў школу. Там былі дзеці, і я пачала ўрок. Разам са мной прыйшоў на ўрок і «пан інспектар». Выгляд у яго быў сур'ёзны, засяроджаны. Ён хадзіў ад парты да парты, зазіраў у сшыткі.

Пасля ўрока, калі дзеці высылалі на калідор, «пан інспектар» крычаў на мяне — крычаў тучна, каб чуно было і на калідоры:

— Чаму вы вітаецеся з дзецьмі па-старому?! Чаму не гаворыце ім «Хайце Гітлер»? У вас зусім не разумеюць паніжэнку! Усе настроены на саветы і папасты!

Хутка наступіла восенімі вечаар, але мы з Рыгорам ледзь дачаліся яго. Я занавесіла вокны сваёй невялікай кватэрай, запаліла галічанку, сабрала сьветло на стол, каб паказаваць дарагога госця. Памятаю, што знайшліся нават салёныя грыбы. А да грыбоў, вядома, была бульба. Я адчувала сабе няёмка за тое, што стол быў беднаваты, але «пан інспектар» усміхаўся і шчыра дзякаваў.

— А ў Вас, Рыгор, выдатныя артыстычныя здольнасці! — памсывалася я. — І ў школе былі і тэатры, і тэатры.

— Ды і ў вас не горшыя, Вера Мікалаўна, — і потым, нібы пакрыўдзаны, дадаваў: — А ось тут за сталом, я кажу праўду. Царскі пацэстнік!

За вачэрай Рыгор Мурашка расказаў мне асобныя эпізоды раманна «Сын», гаварыў пра тое, што абавязкова напіша вялікі твор аб Айчынай вайне...

Апоўначы прыйшлі пасланцы са спэцатрада, і Рыгор Мурашка накіраваўся з імі на Лагойшчыну. Праз месяц ці крыху пазней нам давалася сустрэцца зноў. Рыгор Мурашка ішоў на заданне і зазіраў у Малінаўскую школу. Я як здзіўлялася, калі, адчыніўшы дзверы, на умоўлены стук, убачыла яго. Ён быў такі ж спакойны і надцігнуты, з аўтаматам на плячы.

Мы зноў сядзелі за сталом і гутарылі.

— Блукаеце воль так дзень і ноч? А калі ж пісаць будзеце, Рыгор?

— Я ж цяпер аператыўны работнік спэцатрада. Але вам прызначаю: у Сарпішчыне, на базе, сёе-тое занатоўваю. Пасля вайны напішу, абавязкова напішу раман пра наш азнавчаны, але няскораны Мінск.

Ды, мусяць жа, цяжкавата вам? Ці я угнаціа вам за малодзін? Ім што? А вам? Хіба лёгка быць тэатрам на нагах?

— Вытрымае, Вера Мікалаўна! Скардзіцца няма калі — цяпер жа вайна.

Я частавала яго чашкай са сахарынам (шукру, вядома ж, не было). Але Рыгор ніў ды насмехваўся:

— Нічога, нічога, Вера Мікалаўна, дажывём і да цукру! Ён гаварыў гэта з такой упэўненасцю, што не верыць яму нецэла было...

Вось так у цяжкія часны фашысцкай навалы сустрэлася з выдатным нашым пісьменнікам, пудотным чалавечкам Рыгорам Мурашкам. Ён бы шмат мог ён зрабіць, калі б роднай літаратуры, як ішла, што так раана абарвалася яго жыццё!

Хай жа мае ўспаміны лягуць сціплай кветкай у вянок яго памяці.

В. РУМАНЦАВА, нестайніца-пенсіянерка.

Вялікія новыя кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Беларусь»: першы том «Збору твораў» М. Лынькова (мастак Ю. Зайцаў), зборнікі вершаў «Служба святла» А. Русецкага (мастак В. Юрчанка), «Партрэт Вацлаўшчыны» А. Валевіча (мастак І. Андрыяну), «Варавіна» Ю. Сяіры (мастак Л. Чурно).

Міхаіл Васільевіч ДАРАШЭВІЧ

28 студзеня 1968 года пасля цяжкай і працяглай хваробы, памёр член КПСС з 1946 года, намідаў у члены ЦК КП Беларусі, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі, міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, прафесар Міхаіл Васільевіч Дарашэвіч.

Абарвалася жыццё вернага сына Камуністычнай партыі, які аддаў усе сілы і веда развіццю вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў рэспубліцы.

М. В. Дарашэвіч нарадзіўся ў 1904 годзе ў г. Орша Віцебскай вобласці ў сям'і настаўніка. З 1918 па 1922 год ён служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у грамадзянскай вайне. У 1926 годзе, пасля заканчэння Горацкага сельскагаспадарчага інстытута працаваў на інжынерных пасадах у Оршы і Мінску. З 1930 года М. В. Дарашэвіч знаходзіўся на кіруючых пасадах у вышэйшых навуковых установах і навукадаследчых установах рэспублікі: загаднікам кафедры, намеснікам дырэктара інстытута на невукальнай рабоце і з 1947 года — дырэктарам Беларускага політэхнічнага інстытута.

У 1959 годзе М. В. Дарашэвіч назначаны міністрам вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, на пасадае якога ён знаходзіўся да перада свайго жыцця, аднаўляючы сваю спецыяльна-навуковую і кіруючую дзейнасць у вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі рэспублікі.

За вялікія заслугі ў падрыхтоўцы спецыялістаў і развіццю навукі М. В. Дарашэвіч узнагароджаны ордэнам Леніна, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалем. Ён адчуваў сабе няёмка за тое, што стол быў беднаваты, але «пан інспектар» усміхаўся і шчыра дзякаваў.

Пайшоў з жыцця настольны грамадскі дзеяч, вучоны, члэн і спадарожнік таварыш, які прысвечыў усё сваё жыццё служэнню Камуністычнай партыі і народу.

Светлая памяць пра Міхаіла Васільевіча Дарашэвіча, неаздзіўна захавецца ў сэрцах усіх, хто ведаў яго і працаваў разам з ім.

П. М. Машараў, С. О. Прытчанка, Ц. Я. Кісель, Ф. А. Сурганав, С. А. Платоў, У. Ф. Мішчэвіч, Д. Ф. Філімонаў, І. Я. Палкоў, У. Е. Лабакоў, М. М. Макараў, А. А. Смірнов, М. М. Кірыч, А. Т. Козымаў, В. І. Шапаў, А. Т. Дубавец, Р. Я. Кісель, Н. Ф. Курбавіч, Н. І. Красоўскі, В. Т. Прытчанка, М. Х. Хасін, А. П. Сечына, П. І. Яшчарычын.

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Эдзі Агніцэв. Будзем сбраваць. Памы. Аўтарызаваны перадак з Беларускай мовы. Мастак І. Андрыяну. На рускай мове. 1967 г. Тираж 100.000 экз. 64 стар. Цана 24 кап.

Кашчынскі Вялікі. Партрэт Вацлаўшчыны. Мастак А. Федарука. 1967 г. Тираж 4.000 экз. 120 стар. Цана 51 кап.

Сяргей Грэхосіч. Гарывады. Мастак І. Андрыяну. На рускай мове. 1967 г. Тираж 100.000 экз. 100 стар. Цана 18 кап.

Віктор Каваленка. Давер. Літаратурна-критычныя артыкулы. Мастак І. Андрыяну. На рускай мове. 1967 г. Тираж 4.000 экз. 260 стар. Цана 52 кап.

Сяргей «Волгарусі» рман. Літэратурна-критычны артыкулы. Мастак І. Андрыяну. На рускай мове. 1967 г. Тираж 100.000 экз. 480 стар. Цана 60 кап.

Генадзь Кляшук. Сто крокаў. Вершы. Мастак М. Веіні. 1967 г. Тираж 4.000 экз. 64 стар. Цана 16 кап.

Васіль Манарэвіч. Лясныя надзеі. Мастак В. Піхавіч. 1967 г. Тираж 16.000 экз. 20 стар. Цана 6 кап.

Мы ведаем Горкага па апаваданых, апавесках, раманых, успамінах сучаснікаў і яго пісьмах. Эпістальнае спадчына пісьменніка — тысячы і тысячы пісьмаў, асобна частка яго творчасці, надзвычай цікавая для даследавальнікаў. Але, на жаль, не ўсе пісьмы знойдзены, не ўсе даследаваны. І калі б выявіліся ўсе нязнойдзеныя творы і пісьмы, наша ўяўленне пра пісьменніка і яго творчасць было б наўнейшым.

Больш унікальнае пісьма: «Непазванена» — пісьма, якая застаецца на зямлі ўвасобленай у людзях. Работы якую з нахмінем чапаў ён, не можна быць сціпенна назаўсёды, і наўрад ці можна яе перапісаць хоп на час. Свет чакаў гэтага чалавека, чалавек з'явіўся, паказаў шлях, і гэтым шляхам людзі пойдуч да наша, маючы наперадзе светлы «вороб» бессмертнага праўдара.

Гэтыя словы пра Леіна сказаў Горкі. З ім ён падзяліў сваім думкамі, да яго звярнуўся — назаўсёды застаецца таямніца. Пісьма збудзена: адраст невядомы. Засталося толькі невялікі радок. У 1927 годзе Іх цытавала «Правда», апублікаваўшы і факс-копію частку пісьма Аляксея Максімавіча.

У архіве Горкага быў у абрыскі пісьмаў (у прамым сэнсе слова). Вось адно з напісаных яго К. П. Пятніцкаму: верхняя частка адрывана, канец згублены. А ад аднаго з пісьмаў Горкага да Верасева ўдала толькі другая паловіна.

У архіве захавалася некалькі тысяч пісьмаў ад замежных пісьменнікаў, артыстаў, вучоных. Аляксей Максімавіч асабліва адказаў большай частцы карэспандэнц. Але да нас не дайшлі многія з яго адказаў. Да гэтага часу не знойдзены пісьмы да Горкага супрацоўніка Лонданскай бібліятэкі Чарльза Таадора Хэбберга Райта.

Горкі лістаў да сусветна з ім у Лондане. А публікавалі толькі два пісьмы Горкага да Райта. Прапала цікавае пісьма, якое паслаў Горкі Луначарскаму ў 1906 годзе. Каб захавалася яго, мы б даведзліся, як Аляксей Максімавіч ацаніў адну з яго п'ес, прысланую ў выдвецтва «Знанне».

Некаторыя пісьмы — сваеасаблівы ключ да творчасці пісьменніка. Іх радкі раскаваюць аб задухах, аб тым, як ён працаваў. Як жа ўсё-такі прападалі пісьмы і рукапісы Горкага? Хто вінаваты — сам пісьменнік або аналітыкі?

27 чэрвеня 1901 года Горкі пісаў Чахава з Ніжняга Ноў-Гарада.

Дарагі Антон Паўлавіч! Пісьмо Ваіна ад 18-га атрымаў толькі сёння, 27-га. Усю карэспандэнцыю я атрымліваю праз жандарскае ўпраўленне раскраты і прачытаў, пісьмы і тэлеграмы затрымліваюць дзён на пяць. Будзеце пісаць — пішыце на імя жонкі, калі ласка. Мае пісьмы таксама ў пераважнай большасці прападаюць, так што я не спадзяюся, ці дойдзе да Вас і гэта.

Амаль год я не пісаў у сакавіку 1917 года з Петраграда ў Маскву К. П. Пятніцкаму.

«Ахоўніца» сядзі нас абстаўлены, што ёсць што ў мяне дома абсталоваць было ў Горкіх іх дзень вядома ахранчы. З майго стала кралі пісьмы пісьма, якое я атрымаў 25-га лістага і яно ляжала на стала ў мяне, 26 лістага, а 2-га сакавіка яго знайшлі ў ахранчы.

Сядзеў Горкі ў турме ці былі на волі, за перапіскай яго сачылі дзесяткі вакаў. Многія пісьмы трапілі не да тых адрастаў, якім прызначаліся.

Здзейснілася Кастрычніцкая рэвалюцыя: былі ўскрыты міністэрскія архівы — пісьмы гэтыя ўбачылі свет. Іх палі былі ўсеяныя памяткамі, рэгістрайнымі нумарамі, змест цытаваў у «справах» аб рэвалюцыйнай прапагандае. І сапраўды адрастаты атрымалі гэтыя пісьмы Горкага, але толькі праз дзесяць, дваццаць з лішнім гадоў.

Многія матэрыялы Горкі не трымаў у сябе, а перадаваў на захаванне сабрам. Каму перадаваў і што — часцей за ўсё забываў. Сябры па меры магчымасці стараліся зберагчы тое, што пазней стала неапазнавальна. Вось, напрыклад, 19-га настрывічкі 1925 года Горкі піша Пятніцкаму з Сарата:

«Паважаны Канстанцін Патрыч, у Вас павінны быць некаторыя мае паперы, пісьмы літаратура — напрыклад, Л. Н. Андрэева — і г. д. Поміжца, я перадаў Вам некалькі пакутаў перапісак маіх. Аднак — не ўпоўнены ў гэтым.

Але калі я маю рацыю, ці не будзеце Вы мець ласку перадаць усе мае паперы, якія ёсць у Вас, падзяліўшы гэтага Уладзіміра Паўлавіча Гартману».

Або паведамляе з Капырэў у Парыж у лістападзе 1910 года Пятніцкаму, каб яна бегала кніжні Талстова, пісьмы Чохава, захоўвала і асабліва старажытна. Німаля пралапа горкаўскія пісьма на віне яго саброеў, знаёмых. Вядома, напрыклад, што венгерскі пісьменнік і журналіст Эрнст Брастоўскі перапісваўся з Горкім. Да нас дайшоў вельмі цікавае пісьмо яго да Аляксея Максімавіча ад 12—14 жніўня 1913 года:

«Многаважны настаўнік, я прыхаў на Капырэў з майай працы высокага гонару: да мяне магчыма абмяняцца некалькімі словамі з Горкім. Калі мне не будзе адмоўлена ў гэтым гонары, я вельмі прашу ўказаць тую гадзіну, калі я менш за ўсё перашкоджу Вам. Я быў бы вельмі шчаслівы, каб настаўнік удзяліў мне 5 мінут, толькі 5 мінут.

З самай высокай павагай Эрнст фон Брастоўскі, пісьменнік і рэдактар сацыялістычнай газеты «Ненсавар». Будашце».

Адказ Горкага і іншыя яго пісьмы да Брастоўскага зніклі. Брат рэдактара спрабаваў знайсці іх, але дарэмна.

А калы, як мы можам здагадацца, цікавае часам захоўваць нязнойдзеныя пісьмы Горкага? Вось хоп бы адно з іх. 11 снежня 1903 года вядома выдаваў А. Ф. Маркэ прапару пісьменніка даць для папулярнага часопіса «Нива» апаваданне. Аляксей Максімавіч з Ніжняга Ноў-Гарада паслаў аднаго на пісьмо Маркэ Пятніцкаму, прасячы яго перадаць да пошты ў рэдакцыю часопіса «Нива». Аб чым Горкі пісаў выдвечта? Ці пайшоў яго, ці адмовіўся? Пісьма да гэтага часу не знойдзена.

Але тое, што не знойдзена, не адпачунае, магчыма, не прапала бясследна. Значыць, трэба шукаць. І вучоным шукаюць. Паўшэрне і ўмацаванне культуры сувязей Савецкага Саюза з замежнымі краінамі даю магчымасць горкаўскаму папоўніць эпістальную спадчыну заснавальніка савецкай літаратуры. Рэдакцыя «Архіва Горкага» атрымала многа пісьмаў Аляксея Максімавіча з Японіі, Нарвегіі, Чэхаславакіі, Італіі, Аргенціны. Многія з іх маглі б і наогул прапаўці, калі б сваеасобна не былі апублікаваны ў замежных газетах і часопісах. Кожны год прыбаўляе то-небудзь новае ў скарбніцу горкаўскага архіва: згубленае пісьма, невядомае фатаграфію, забытае апаваданне, чарныя рукапісы, кнігу з аўтографам.

Вучоная-следзчыца працягваюць пошукі.

Барыс ЧЭЛЫШАУ,
дацэнт Кішынёўскага ўніверсітэта.
(АДН)

ЗА ДВА кіламетры на паўднёвы захад ад Заслаўля знаходзіцца гарадзішча, якое мясцовае насельніцтва называе «замчыца» альбо «магіла Ратгелды». Гарадзішча размешана на высокім пагорку. Невялікі вал акружае пляцоўку. Захаваўся і рэшткі неглыбокага рова.

«Замчыца» упорат хавае сваю таямніцу. Хто і для чаго яго ўзводзіў? Дакладна не вядома. А між тым на Беларусі гарадзішчы «замчыца» — не адзін помнік такага тыпу, дзе амаль няма культурных напластаванняў, якія з'яўлялі б сведчанне дзейнасці людзей. Магчыма, свядкі свай мінучыны мала чаго могуць расказаць вучоным.

Але дэматычны даследчыкі сталі вылучаць мясцовасць у наваколлі гарадзішча і знайшлі рэшткі неўмаваных паселішчаў. Гэта дало падставу зрабіць вывад, што гарадзішчы ў тым далёкім часе былі своеасаблівымі сховішчамі, куды абігалася насельніцтва з паселішчаў у час вайны небяспекі. І можна меркаваць, што «замчыца» з'яўлялася паярэдзікам Заслаўля і ўзнік раей за яго. У больш позні час насельніцтва выкарыстоўвала гарадзішчы для могілкінак.

У наваколлі Заслаўля размешаны аазіс з самых багатых у Беларусі курганы, могілкіны. Яшчэ нядаўна тут налічвалася каля 300 курганных насыпаў. З канца Х да пачатку ХІІ стагоддзя ў іх хавалі памершых. Вучоным раскапалі некалькі дзесяткаў курганоў. Але, на жаль, многія былі знішчаны без

няў, раманаў і апавесцей.

«Пісаць я хацеў заўсёды, змалку браўся за пяро, але толькі потым знайшоў слова». Бёлю было 30 гадоў, калі былі апублікаваны яго першыя аповяды і аповесці, першы раман «Поезд прыйшоў без спазнення». Ваеннай тэме прысвяцілі і другі яго раман «Дзе ты быў, Адам», палімамыя абнавачаныя фашызму і яго чалавечыя несправядлівасці.

У сваім абнавачаным вайны Бёлю ідзе далей за Рамарна. Ён не толькі паказвае ўсю яе жорсткасць і разбуральнасць, бесчыннасць знічання чалавечых жыццяў і калецання людзкіх душ. Бёлю спрабуе ўскрыць яе сацыяльную сутнасць, і яго гней абнавачання супраць вайны і супраць вайны — мілітарызму і фашызму.

Кнігі Бёлю, апавадачы аб мінулым аб сучасным, разам з тым звернуты ў будучае. Многія самазавольныя абнавачаны ў Заходняй Германіі, дзе «былі забітыя зноў у лашане, імкнучыся забыць аб тым, хто прынёс немцам і ўсёму свету пакуты і няшчасці. Бёлю жа застаўся на падзеі аб гэтым не толькі ў кнігах аб вайне, але і амаль ва ўсіх сваіх раманнах, дзе яны аднаўляюць і паўстаўляюць галы.

Творчасць Бёлю, зразумела, не абмяжоўваецца ваеннай тэмай. Ён раскрывае і розныя бакі пасляваеннай заходнегерманскай рэалінасці. Прычым у цэнтры ўвагі Бёлю амаль заўсёды стаць протэст немцаў, «чалавек з вуліцы», а падаф яго твораў скарываны супраць Іжынасі «сильных міра сёра».

Апаваданне Бёлю заўсёды заходзіць, біраў у палон чытаць, хоць у ім няма нічога сенсацыйнага, незвычайнага. Перад чытачом праходзяць нацыяны суровых, часам горкіх будняў іспытанняў Заходняй Германіі. Пісьменнік паказвае адваротны бок славацкага эканамічнага чуда. Бёлю абуджае ў чытача пратэст, волю да супраціўлення бяздушнаму свету чыстату, які губіць у людзях лепшыя чалавечыя якасці. Выклік, які Бёлю кідае пануючай у ФРГ сістэме, зыходзіць ад уладцаў яго натуральнага гуманізму, ад яго глыбокай чалавечасці і дэбаты да простых людзей.

У гэтым галоўны сакрат яго палуправіцтва. Бадай, няма ў ФРГ другога сучаснага пісьменніка, які меў бы ў чы-

паярэдзіка даследавання. Асабліва сумны лёс напаткаў другую і самую багатую знаходку. Яна знаходзіцца на паўднёвай ускраіне Заслаўля каля будынка сярэдняй школы. Апошнія рэшткі курганноў былі зруйнаваны некалькі гадоў назад пры будаўніцтве школьнай фізкультурнай пляцоўкі.

Заслаўскія курганы ў параўнанні з іншымі археалагічнымі помнікамі Беларусі вылучаны добра. Пры раскопках у іх знойдзена шмат цікавага і нават унікальнага рэчыва. У жаночых пахаваннях выяўлены рэшткі галаўных убораў са скуры і тканіны, да якіх прымацоўвалася так званыя наскрочныя кольцы з дроту.

У чаргаватой курганнай групе, якая знаходзіцца пры дарозе Мінск—Заслаў, знойдзены філігранныя пакеці, характэрныя для драгінаў, якія жылі ў паўднёвай частцы Беларусі. Матэрыялы раскопак заслаўскіх курганноў дэталі вучоным зрабіць вывад, што гравіны паміж драгінамі і полацкімі крыніцамі праходзіла ў раёне Мінска і Заслаўя.

У адным з курганноў ХІ стагоддзя знойдзена жановае ўпрыгожанне — прывеска. Ёй наслі на грудзях і каралі. Прывеска бачылася, пакрыта пазалотай. На ёй цікавыя арымаць з драгінаў спіралек, так званай свай. Арымаць аздаблялі шарык-серык. Скані і зерні напайваліся на паверхню прывескі.

У мужчынскіх пахаваннях знойдзены прадметы старажытнага

У НАВАКОЛЛІ ЗАСЛАЎЛЯ

ўзбраення — копі, сяржы. Ёсць бытавыя прадметы — нажы, крэсы, спражкі ад рамыёў. Месцамі захаваліся і рэшткі адзінна і ізаляцыя і прасціны тканіны.

На жаль, амаль уся каштоўная калекцыя заслаўскіх старажытнасцей загінула з час вайны, і толькі пасляваенныя раскопкі часткова папоўнілі яе.

У адным з заслаўскіх курганноў знойдзены даваенны час быў знойдзены гаршчок. Уагул даследчыкаў ён прыцягнуў тым, што на яго дачыны было кляймо ў выглядзе трыкутніка — падавага знака кіеўскага князя Уладзіміра. Паданне прыпісвае яму заснаванне горада Ізяслава. Сюды прыехалі князь славян сваяго жонку полацкую князеву Рогнеду разам з яе сынамі Ізяславам. Але адной легенды, вядома, недастаткова, каб сцвярджаць, што Ізяслаў (пазнейшая назва Заслаўля) існаваў ужо ў Х стагоддзі.

На правым беразе Свіслачы пры ўпадзенні ў яе рачкі Княжычкі захаваліся рэшткі аднаго старажытнага збудавання, так званая вала, які амаль правільным прымаў голымі акаймоўвае пляцоўку ў паўтара гектара. На ёй узвышаецца вежа Пызаб'южскай царквы, пабудаванай ў XVI стагоддзі. Зямліноне ўмацаванне мае выгляд далагтона чатыры бастыёны. Ваенная ўмацаванне такога тыпу існавалі ў XV—XVI стагоддзях і прыстасоўваліся да пярэб абароны.

Бар Заслаўскага замка ў сучасным выглядзе збудаваны не раней XV стагоддзя. Толькі знаходкі культурнага пласту больш

Прыбражэнская царква на вале ў Заслаўлі.

ранінае часу магла б пацвердзіць існаванне тут летапісанага Ізяслаўля. І вось пры археалагічных даследаваннях мігучай вясенню каля Прыбражэнскай царквы на паўраметравай глыбіні ўдалося знайсці напластаванні камяня X стагоддзя. Яны ўздалі сабой пажарышча з рэшткамі керамічных вырабаў таго часу. Побач з валам археолагі знайшлі таксама напластаванні камяня X—XII стагоддзяў. Значыць, тут быў пасад старажытнага горада і легенда пра Рогнеду не бяспадстаўна.

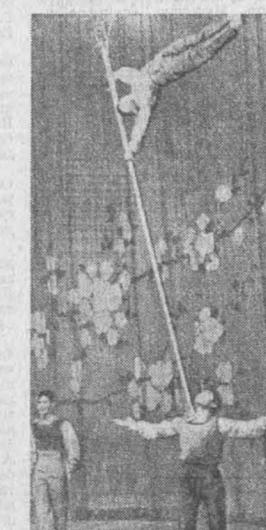
Заслаўскі археалагічны комплекс уключае ўсе асноўныя эле-

менты старажытнага горада: крэпасць-крэмль, пасад, і некропаль — могілкіны ў наваколлі горада. Вылучаюцца таксама помнікі пацвердзіла, што Заслаўля заснаваны ў пачатку X стагоддзі і з'яўляецца летапісным Ізяслаўлем.

Заслаўскі археалагічны комплекс аб'ядуе пяць запаведных месцаў. У Прыбражэнскім парку змяшчаюцца старажытны музей гісторыі старажытных гарадоў Беларусі. Для такога музея сабрала ўжо многа каштоўнага матэрыялу.

Г. ШЫХАУ,
кандыдат гістарычных навук.

ВЫСТУПАЮЦЬ АРТЫСТЫ-БАЙЦЫ

Працоўныя беларусыя сталіцы супраць артыстаў цырка Дзімакратычнай Рэспублікі ў Ветнам як самых дарэжных гэсцей.

27 студзеня артысты В'етнама пачалі выступленні ў Палацы культуры Мінскага трактарнага завода.

«На авансцэну ўпрыгожаную дэмакратычнымі flagami, В'етнам ССР і БССР з букетамі жывых кветак паднімаюцца прадаўжальнікі гравідацыі. Гэсцей сарвацца вядома, як іны назаўсёды ў ІК ІПБ Э. Луначыч, намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхневіч, рабочы трактарнага завода Я. Клімчэнка. Са словам у адказ выступіў дырэктар В'етнамскага цырка Нгок Іенг.

Мы прыхаўлі да вас з імгой, — гаворыць ён, — але нас грэе цяпло дружбы двухустналінага савецкага народа... Паміжца паназ яры, шчыры, хвалючы. Выступаюць акрабавальніцы, зрабавцы з піршом на пераходнай пасадцы, мастыкі-заварачыныя група, паветраны гімнасты, гураўны жанглеры (уважляю ў працы і гатовыя да абароны), як іны назаўсёды ў праграме). Паказ ідзе ў суправаджэнні нацыянальнага арэстра Чыньа ДРВ.

У час свабоднага ад выступленняў, в'етнамскія артысты знаёмліліся з беларускай сталіцай. Цыры В'етнама будуць выступляць у Мінску да 4 лютага, з потым накіруюцца ў Ленінград.

М. КОЛАС.
На здымку — выступляюць акрабавальніцы з піршом Хаа, Лю Фунг, Нгок Тхан.
Фота А. КАЛІДЫТ.

ПА ДАРОГАХ ІДУЦЬ МАШЫНЫ

[Заканчэнае. Пачатак на 1-й стар.]

— Але ж не хопе, відаць, і машын?

— За апошнія тры гады пасажырскі транспарт рэспублікі вырас на 50 працэнтаў. Зараз да паслуг насельніцтва 4 тысячы аўтобусаў. Але ўсіх патрэб, вядома, яны не задавальняюць. Якія ў нас перспектывы? Толькі на працягу гэтага года мы атрымаем каля 700 пасажырскіх аўтобусаў, у тым ліку машыны навіяшніх марак — нацыянальнай «ІАЗ-677» і венгерскай «ІАЗ-678». Гэта вельмі зручныя машыны, прыстасаваныя спецыяльна для ўнутрыгарадскіх пасажырскіх перавозак. «ІАЗ-678», напрыклад, барз 190 пасажыраў, «ІАЗ-677» — 100. (У дужках з'яўляюцца так званыя «ІАЗ» — гэта нашы цяперашнія самыя распаўсюджаныя пасажырскія аўтобусы, па сутнасці прызначаны для міжгарадніх перавозак, бо там вельмі мала стаячых месцаў, вузкі праход, так што дэям ледзь размысціцца. К канцу п'яцігоддзя ў рэспубліцы абновіцца ў значнай ступені ўвесь пасажырскі аўтобусны парк.

— Мы ўвесь час гаворым пра гарады, а як наладжаны аўтобусны рух у сельскай мясцовасці?

— Сёння аўтобусным рухам залучаны не толькі ўсе раёныя

цэнтры, але і 90 працэнтаў цэнтры сельскіх Савецкіх, 83 працэнтаў цэнтры сельскіх саветаў і сельсаветаў, 80 — сельскіх насельніцтва пунктаў. Агульная сетка аўтобусных шляхоў складае 143 тысячы кіламетраў, у дзённым прабе пасажырскага транспарту — 980 тысяч кіламетраў. За дзень перавозіцца 2,2 мільёна пасажыраў.

Я з'яўляюся, што лічы гэты астранамічны, але, бывае, на негуды, як кавуцкі, усё выглядае не так унікальна. Успамінаю аўтобусныя павільёны на вялікіх і малых дарогах — зялёныя з шчылі і пабеленыя вапнай, адкрытыя ўсім вятрам будкі. Смееце пад нагамі, паламаныя брудныя лагі... — Гэты попорк крыўна не па ларэсу, — гаворыць міністр. — У нашым падначалены толькі адна дарога — Мінск—Магілёў. Калі вы па ёй ездзілі, дык павінны былі з'яўляюцца, што аўтобусныя павільёны тут неабліга. За апошнія два гады пабудаваны новыя павільёны, прыгожыя па архітэктуру — лёгкія формы, многа шкля, добрая мабла. Але многа ёсць яшчэ ў рэспубліцы і такіх «станцыяў», пра якіх мы гаворым. Мінеўшы на адной з апошніх сесій Вярхоўнага Савета БССР за гэта з'яўляецца крытыкаваў кіраўнікоў Упраўлення шасейных дарог пры Савета Міністраў БССР. Мне здаецца, што яны зрабілі вывад з гэтага крытыкі.

Я кажу міністру, што гарадскі жытар прадаўцы не дзея гадзіну дзень у дзень на транспарце. Значыцца, гэта яго самая цяжкая га-

радэнага арэстра мінскіх таксістаў — выдатна!

— Славацка калекцыя мастацкай самадзейнасці і Першага аўтобуснага парка Мінска, а таксама магілёўскіх, віцебскіх, слудскіх аўтамабілістаў... Звініць тэлефонны званок. Пасля дэвалі доўгай размовы міністр, клочуцы трубку, тлумачыць:

— Чыгунчыні... У нас з ім пастаянныя дзеяльныя кантакты.

— Вы, мусіць, кутка дагоніце іх па грузавых перавозках? — Перагнілі. Наш транспарт у дзень зараз перавозіць 470 тысяч тон грузаў. Каб перавозіць столькі па чыгузцы, спатрэбіўся б цяжкік даўжынёй ў 120 кіламетраў!

Калі ўжо гутарка зайшла пра грузавыя перавозкі, прашу Анатолья Ягэнавіча сказаць, як аўтамабілісты задавальняюцца бытавай патрэбай насельніцтва.

— Відэць, вы што дзеянне бачыце на вуліцах вялікія крытыя машыны з маркай «Трансгенцтва». Такую машыну можна заўсёды выклікаць на доўгае тэлефоне. Акрамя гэтага, спатрэбіўся б цяжкік даўжынёй ў 120 кіламетраў!

— У рэспубліцы зараз 1500 легкавых аўтамабіляў таксі. З іх — 500 у Мінску. Гэта мала і для рэспублікі, і для сталіцы. Сярэдняя норма павінна быць такая — адно таксі на кожную тысячу насельніцтва. Што датычыцца арганізацыі работ таксі, дык у апошні час яна стала больш дакладнай. Была, раней таксіст, калі яму не падабаўся прапанаваны кліентам маршрут, мог адмовіць яму, спынаючыся на тое, што змяняўся кліент. Цяпер калі вы заўважылі, на кожнай машыне выставлена бірка, на якой стаяць гадзіны работы. Гэту бірку не схаваеш, бо тады машыну адразу спыніць паставы міліцыянер.

У апошні час больш дакладна стала дзеянчы і сістэма выкліку таксі па тэлефоне. У Мінску, напрыклад, за суткі па тэлефоне выканаецца 600 заказаў таксі.

Міністр дадае, што сёння таксаматорны парк рэспублікі папоўніўся яшчэ 150 новымі машынамі. Прымаючы гэта, каб максімальна рэдыўтафоннай сувязю.

Наша гутарка падыходзіць к канцу. Анатоль Ягэнавіч з усмешкай заўважае, што, відаць, мала ў яго стоўкі крытыкаў, колькі ў транспартнікаў. Гэта і натуральна, гаворыць ён, бо што яшчэ так тэмава ўважылі ў жыццё кожнага чалавека, як транспарт? Таму «жыны промах у яго рабоце адразу становіцца ўсім бачным».

Ад імя чытачоў «Літаратуры і мастацтва» я дадаю яму, каб праблема «ІАЗ» была вырашана паслугамі таксі, бывае, выдае жаданае за сярэдняе — рады б карыстацца, ды...

М. ЗАМСКІ.

У ІМЯ ГУМАНІЗМУ

тачоў такі і поспех, як Бёлю. Ён адначасна цэлым шэрагам літаратурных прэмій. Імя Бёлю даўно ўжо стала вядома і за межамі Заходняй Германіі. Яго кнігі перакладзены на 24 мовы, у тым ліку на рускую. Савецкім чытачу добра знаёмы выдвецтва ў Савецкім Саюзе такія яго кнігі, як «Хлеб ратных гадоў», «І не сказаў ніводнага слова...», «Дом без гаспадары», «Вачына клоўна» і іншыя.

Характарыстыка Генрыхы Бёлю была б няпоўная, калі нічога не скажаць яшчэ аб адным важным баку яго дзейнасці. У 1967 годзе ў ФРГ выйшаў (да 50-годдзя пісьменніка) зборнік яго артыкулаў, рэцэнзій і выступленняў, аб'ём яго працы перавышае 500 старонак. У ім як бы пераводзіцца вынік публіцыстычнай творчасці Бёлю. Ён ніякі іншы пісьменнік у ФРГ (за выключэннем, можа, Готтара Граса). Бёлю выступае палімамы абнавачачым пануючай у бонсмі рэйху раскратычнай сістэмы. У выданнім Інтэрв'ю газеце «Кельнер Штат-анейгер» пісьменнік на пытанне, што для яго зараз «самае невыноснае», адказаў: «Уведдзана я таго, што Федэратыўная Рэспубліка, у якой я жыў, пайшла па няправільным шляху... Палітыка пераўзбраення і замацаванне яма выражанага капіталістычнай сістэмы былі насліддм, над немі, і я спрабую гэта вельмі пакутаваць».

Ці даўна, што «блыта імушэ» ў ФРГ, тым «блыта», якія зноў вядуць краіну па небяспечным шляху мілітарызму і рэвалюцыі, не адчуваюць да Бёлю ніякай сімпатый. А таму невядома, што прэса заходнегерманскага газетнага караля Шпрынгера акружыла магільным маўчаннем 50-гадовы юбілей віддзімага пісьменніка ФРГ. Галоўны орган Шпрынгера «Ды вельт» падчыў патрэбна напірададзі юбілею змяшчаць толькі нароткае паведамленне аб тым, што Бёлю ляжка захварэў.

В. СЯРЮ,
карэспандэнт ТАСС.

Бог,

Анталогія сусветнай
любознай лірыкі

Выдавецтва «Народна младаж» выпусціла ў свет на балгарскай мове «Анталогію сусветнай любознай лірыкі», паведамляе агенства ВТА. Анталогія змяшчае творы 195 паэтаў свету.